ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ӨСТӘМӘ ПРОФЕССИОНАЛЬ БЕЛЕМ БИРҮЧЕ
ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ МӘГАРИФ ОЕШМАСЫ
«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФНЕ ҮСТЕРҮ ИНСТИТУТЫ»

УРТА (ТУЛЫ) ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕНЕҢ

9нчы сыйныф укучылары өчен “ТУГАН (ТАТАР ТЕЛЕ) ТЕЛДӘН” ЭШ ПРОГРАММАСЫ ТӨЗҮ ӨЧЕН

методик тәкъдимнәр

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФ ҺӘМ ФӘН МИНИСТРЛЫГЫ
ӨСТӘМӘ ПРОФЕССИОНАЛЬ БЕЛЕМ БИРҮ
ДӘҮЛӘТ АВТОНОМ МӘГАРИФ УЧРЕЖДЕНИЕСЕ
«ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӘГАРИФНЕ ҮСТЕРҮ ИНСТИТУТЫ»

УРТА (ТУЛЫ) ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕНЕҢ 9 нчы сыйныф УКУЧЫЛАРЫ ӨЧЕН ТУГАН (ТАТАР ТЕЛЕ) ТЕЛДӘН ЭШ ПРОГРАММАСЫ ТӨЗҮ БУЕНЧА

методик тәкъдимнәр

КАЗАН
2020

ББК 74.268
У 68

Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы белән килешенеп, «Татарстан Республикасы Мәгарифне үстерү институты» өстәмә профессиональ белем бирүче дәүләт автоном мәгариф учреждениесенең **гыйльми советы карары нигезендә басыла**

Гомуми редакция:
Ногманова Л.Н., Татарстан Республикасы Мәгарифне үстерү институты ректоры, педагогия фәннәре докторы;
Яковенко Т.В., Татарстан Республикасы Мәгарифне үстерү институтының фәнни һәи инновацион эшчәнлек буенча проректоры, педагогика фәннәре кандидаты

Рецензентлар: Нәбиуллина Г.Ә., КФУ доценты, филология фәннәре кандидаты; **Зиннатуллин Р.К.,** Казан шәһәре мәгариф идарәсе методисты.

Төзүчеләр:
Шәмсетдинова Р.Р., ТР Мәгарифне үстерү институтының татар теле һәм әдәбияты кафедрасы мөдире, филология фәннәре кандидаты, доцент; Гыйлаҗева Л.Г., татар теле һәм әдәбияты кафедрасы доценты, филология фәннәре кандидаты; Фәттахова Р.Ф., татар теле һәм әдәбияты кафедрасы доценты, филология фәннәре кандидаты; Хадиева Г.В., татар теле һәм әдәбияты кафедрасы өлкән укытучысы; Мингазетдинова Р. Ф., ТР Биектау районы Мүлмә урта белем бирү мәктәбенең беренче квалификацион категорияле татар теле һәм әдәбияты укытучысы; Ханнанова М.Х., Казан шәһәре Идел буе районы «35нче лицей – «Галактика» укыту-белем бирү үзәге» МБГБУ татар теле һәм татар әдәбияты укытучысы; Гыйлаҗева Гөлнара Фаил кызы, Казан шәһәре Идел буе районы «35нче лицей – «Галактика» укыту-белем бирү үзәге» муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең татар теле һәм татар әдәбияты укытучысы.

Урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләренең 9 нчы сыйныф укучылары өчен туган (татар теле) телдән эш программасы төзү буенча методик тәкъдимнәр / төз.: Р.Р.Шәмсетдинова, Л.Г.Гыйлаҗева, Р.Ф. Фәттахова, Р. Ф. Мингазетдинова, һ.б. — Казан: ТРМҮИ, 2020 — 79 б.

© ТРМҮИ, 2020

Аңлатма язуы
Пояснительная записка

Рабочая программа по родному (татарскому) языку составлена на основе следующих нормативных документов:

1. Федеральный закон от 29.12.2012 № 273-ФЗ “Об образовании в Российской Федерации”.

2. Федеральный закон от 24.07.1998 № 126-ФЗ “О внесении изменений и дополнений в Закон РСФСР “О языках народов РСФСР”.

3. Закон Республики Татарстан от 22.07.2013 № 68-ЗРТ “Об образовании” (статья 8).

4. Закон Республики Татарстан от 08.07.1992 № 1560-XII (ред. от 03.03.2012) “О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан”.

5. Приказ Минобрнауки России от 17.12.2010 № 1897 (ред. от 31.12.2015) “Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования”.

6. Государственная программа “Развитие образования и науки Республики Татарстан на 2014–2025 годы” (с изменениями на 30 декабря 2019 года) / (*Татарстан Республикасында 2014–2025 нче елларда Фән һәм мәгариф үсеше турында дәүләт программасы (2019 нчы елның 30 нчы декабрендәге үзгәрешләр белән)*.

7. Учебный план МБОУ на 2019/2020 учебный год / *(Муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең төп гомуми белем бирүнең төп уку-укыту программасы (ФДББС таләпләренә нигезләнгән))*.

8. Годовой календарный учебный график на 2019/2020 учебный год МБОУ / *(Муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең 2019/2020нче уку елына календарь уку графигы)*.

9. Примерная рабочая прогамма учебного предмета «Родной (татарский) язык» для общеобразовательных организаций с обучением на русском языке. Составители: Ф.Ф. Харисов, Ч.М. Харисова, Г.Р. Шакирова. Одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию (протокол от 16.05.2017 № 2/17) / *(Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы. Рус телендә гомуми белем бирү оешмаарында “ТУГАН ТЕЛ (ТАТАР ТЕЛЕ)” укыту*

предметының үрнәк эш программасы (I–XI сыйныфлар) (төзүчеләр: Ф.Ф.Харисов, Ч.М.Харисова, Г.Р.Шакирова), Казан, 2018.)

10. Татарский язык: для общеобразовательных организаций основного общего образования с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной) 9 класс: учебник / Р.К. Сагдиева, Э.Х. Кадирова. — Казань. Издательство "Магариф-Вакыт", 2019. — стр.143. / *(Дәреслек: Татар теле: рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 9 нчы с-ф. / Р.К.Сәгъдиева, Э.Х.Кадирова; [рәссамы Хисамова]. — Казан: "Мәгариф-Вакыт" нәшр., 2019. — 143 б.: рәс. б-н.)*

Объём знаний по родному языку определяется социальными требованиями общества, развитием науки о языке и возможностями использования родного языка.

Основной **целью** обучения родному языку учащихся 9 классов общеобразовательных организаций с обучением на русском языке является реализация требований к результатам основного общего образования, представленных в федеральном государственном образовательном стандарте общего образования, а также формирование в процессе обучения у учащихся школ с русским языком обучения лингвистической, коммуникативной, культуроведческой компетенций.

Основные **задачи** обучения родному языку в общеобразовательных организациях с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной):

1. Усиление мотивации к изучению родного языка, заложенной в начальных классах, уважительное отношение к своей национальности, его истории и культуре, а также воспитание положительного отношения к представителям других национальностей и их духовному наследию.

2. Последовательное обучение в соответствии со всеми видами речевой деятельности и разделами татарского языкознания.

3. Освоение различных способов искусства общения; обучение красивому и грамотному общению на родном языке.

4. Совершенствование умений и навыков устной и письменной речи. Научить пользоваться всеми возможностями родного языка в повседневной жизни.

5. Беспрерывное получение знаний и накопление опыта коммуникации посредством родного языка.

6. Формирование навыков использования родного языка как средства получения знаний по другим предметам.

7. Привлечение учащихся к изучению наследия татарской национальной культуры.

8. На уроках родного языка учитывать взаимосвязь образовательных и воспитательных задач. Обратить внимание на воспитательное значение при выполнении письменных работ (изложений и сочинений).

9. Совершенствование логического мышления учащихся. Умение связно, доступно и последовательно излагать свои мысли на родном языке в устной и письменной форме.

10. Совершенствование умений и навыков чтения, письма, работы с учебником, дополнительной и справочной литературой.

“ТАТАР ТЕЛЕ” ПРЕДМЕТЫНДА УКЫТУНЫҢ КӨТЕЛГӘН НӘТИҖӘЛӘРЕ

Шәхескә кагылышлы нәтиҗәләр:

- милли горурлык, гражданлык хисләре формалаштыру;
- әхлак нормаларын, җәмгыятьтә яшәү кагыйдәләрен үзләштерү;
- күршеңә ярдәм итүдә танып-белү инициативасы күрсәтү;
- үз алдыңа максат кую, аңа ирешү юлларын эзләү;
- уңышларыңа яки уңышсызлыкларыңа, аларның сәбәпләренә дөрес бәя бирү;
- индивидуаль эшчәнлек стилен формалаштыру:
- төрле мәгълүмат чараларын (сүзлекләр, Интернет ресурслар һ.б.) танып-белү һәм аралашу вакытында куллану;
- активлыкка, мөстәкыйль, иҗади фикер йөртергә, фәнни-тикшеренү эшчәнлеген башкару, шәхес буларак формалашуны дәвам итү;
- үзең алган белем күнекмәләрен тормышның төрле шартларында куллана белергә өйрәнү.

Метапредмет нәтиҗәләр:

Регулятив УУГ:

- дәреснең проблемасын (тема) һәм максатларын мөстәкыйль формалаштыру;
- проблеманы аңлап гипотеза чыгару, үз фикереңне дәлилләр китереп раслый белү, телдән (диалогик, монологик) һәм язма сөйләмдә сәбәп-нәтиҗә бәйләнешен аерып алу, нәтиҗәләрне формалаштыру;
- максатка ирешү юлларын билгеләү;
- үз эшчәнлегеңнең нәтиҗәле булуына ирешү, үз эшчәнлегеңне контрольгә алу;
- укытучы белән бергәләп, үз эшен, иптәшләренең җавапларын бәяләү;
- кагыйдә, күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу;
- эшләнгән эшкә бәя бирү, сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү

Танып-белү гамәлләре:

- танып-белү юнәлешендәге максатларны билгеләү;
- укучының үз эшчәнлеген мөстәкыйль рәвештә оештыра

- белүе, бәяләве, үзенең кызыксынучанлык өлкәсен билгеләве;
- мөстәкыйль рәвештә теманы, куелган проблеманы ача белү, фикер йөртү;
- фонетика, морфология, синтаксис темаларын искә төшерү
- фонетик, морфологик, синтаксик анализны кабатлау;
- уку мәсьәләсе тирәсендә логик фикерләү;
- фикерләүдә логик чылбыр төзү;
- тема тирәсендәге төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру;
- төрле мәгълүмат чаралары белән эшли, кирәкле мәгълүматны таба, анализлый һәм үз эшчәнлегендә куллана белү;

Коммуникатив УУГ:
- тыңлый белү;
- диалог төзүдә һәм коллектив фикер алышуда катнашу;
- сыйныфташлары һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү;
- төрле фикерләрне исәпкә алып эш итү;
- үз фикерен дәлилли белү, тормыштан мисаллар китерү;
- төрле җавапларны тыңлау, чагыштыру, нәтиҗә ясау;
- үз фикерен тулы һәм төгәл итеп әйтә белү;
- күмәк эш вакытында уртак фикергә килү;
- мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек итүдә инициативасы күрсәтү;
- укылган текстлар буенча сораулар бирә алу;
- бирелгән текстларның дәвамын үзлектән сөйләп карау, фикер әйтү автор фикере белән чагыштыру;
- үз эшен контрольдә тоту, сыйныфташларына ярдәм итү;
- коммуникатив күнекмәләрнең кеше тормышындагы ролен билгеләү;
- үз фикерләрен телдән һәм язмача җиткерә белү;
- башкаларны тыңлый, киңәш бирә белү;
- сыйныфташлары каршында төрле темаларга, башкарылган проектлар буенча чыгыш ясау;
- иптәшеңнең гамәлләрен бәяләү, күршең белән хезмәттәшлек итү.

Предмет нәтиҗәләре:

- тел материалы белән логик фикерләүне сорый торган эш төрләрен башкару;
- стилистика һәм сөйләм культурасы төшенчәсе белән танышуны дәвам итү;
- язма тел һәм сөйләмә тел төшенчәләре;сөйләмдә синонимнарны, антонимнар һ.б. тел чараларын дөрес куллану; әдәби телне, сөйләм культурасын үстерүдә һәм стильне камилләштерү;
- синтаксик синонимнарның роле. әдәби сөйләм, аның стильләре. көнкүреш сөйләм теле, матур әдәбият теле. Әдәби сөйләмгә куелган таләпләр турында гомуми төшенчә бирү;
- функциональ стильләр: фәнни стиль, публицистик стиль, рәсми эш кәгазьләре стиле, хәзерге электрон чаралар теле белән танышу;
-фәнни стиль төрләре: реферат, чыгыш, доклад, мәкалә, бәяләмә. Публицистик стиль төрләре: чыгыш, интервью, очерк, мәкалә. Рәсми эш кәгазьләре стиле төрләре: ышанычнамә, гариза, резюме, портфолио ясау;
- сөйләм теле төрләре ,сөйләм культурасы, аның нигезләре белән танышу;
- сөйләмдә лексик чараларның (синонимнар, антонимнар, калькалар, фразеологизмнар, мәкаль һәм әйтемнәр) кулланылыш мөмкинлекләрен күрү;
- хәзерге татар әдәби теленең үсеше. Татар сөйләмә теленең диалектлары. Икетеллелек. «Татарстан Республикасы халыклары телләре турында» Татарстан Республикасы Законы.
- морфологик, синтаксик анализ ясауны камилләштерү;
- сөйләм эшчәнлеге төрләре буенча ныклы күнекмәләр булдыруны дәвам итү;
- телдән һәм язма сөйләм осталыгы һәм күнекмәләрен камилләштерү;
- укучыларны иҗади эшчәнлеккә тарту, проект эшләре белән кызыксындыру.

УКЫТУ ПРЕДМЕТЫНЫҢ ЭЧТӘЛЕГЕ
9 класс
Үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау

Фонетика. Сөйләм авазлары, аларның кулланылышы: авазларның охшашлануы, чиратлашуы; авазлар чиратлашканда, мәгънәнең үзгәрүе.

Дөрес сөйләү һәм язу: сүзнең әйтелеше һәм язылышы, сүз ярдәмендә белдерелгән мәгънә.

Лексикология.

Татар әдәби теленең сүзлек составы. Сүзнең лексик мәгънәсе, бер һәм күп мәгънәле сүзләр, сүзнең туры һәм күчерелмә мәгънәләре. Синоним, омоним, антоним сүзләр.

Фразеологизмнар. Профессионализмнар. Диалектизмнар. Неологизмнар. Архаизмнар.

Алынма сүзләр. Төрле типтагы сүзлекләр, алардан файдалану.

Морфология.

Сүз төркемнәре. Мөстәкыйль мәгънәле сүз төркемнәре. Ярдәмче сүз төркемнәре.

Сүзләрнең ясалышы һәм язылышы: тамыр, ясалма, кушма, парлы, тезмә, кыскартылма сүзләр. Кушымчалар: ясагыч һәм төрләндергеч, модальлекне белдерүче һәм бәйләгеч, бифункциональ кушымчалар; аларның язылышы.

Синтаксис һәм тыныш билгеләре

Синтаксик берәмлекләр һәм тыныш билгеләре. Гади җөмләдә тыныш билгеләре.Хикәя, сорау һәм боерык, тойгылы җөмлә ахырында тыныш билгеләре. Ия белән хәбәр арасына сызык кую очраклары. Аныклагыч янында тыныш билгеләре. Аерымланган хәлләр янында тыныш билгеләре. Өстәлмәләр һәм күзаллаулы баш килештәге сүзләр янында тыныш билгеләре. Эндәш сүзләр янында тыныш билгеләре. Тиңдәш кисәкләр янында тыныш билгеләре.

Җөмләләр арасында тезүле һәм ияртүле бәйләнеш. Теркәгечле һәм теркәгечсез тезмә кушма җөмләләрдә бәйләүче чаралар, тыныш билгеләре. Синтетик иярченле кушма җөмләләр һәм синтетик иярчен җөмләне баш җөмләгә бәйләүче чаралар. Аналитик иярченле кушма җөмләләр һәм аналитик иярчен җөмләне баш җөмләгә бәйләүче чаралар. Аналитик һәм синтетик иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре.

Стилистика һәм сөйләм культурасы

Стилистика

Әдәби сөйләм, аның стильләре. Функциональ стильләр: матур әдәбият стиле,аның лексик-грамматик үзенчәлекләре. Көндәлек матбугат стиле, аның үзенчәлекләре. Фәнни стиль, аны үстерү өчен кирәкле шартлар. Рәсми стильгә хас үзенчәлекләр. Эпистоляр стиль, аның телебез тарихында тоткан урыны. Төрле сүз төркемнәренә тупланган сүзләрне сөйләмдә куллану. Грамматик синонимнар, аларның төрләре. Морфологик синонимнарны сөйләмдә куллану үзенчәлекләре. Синтаксик синонимнар һәм аларның төрләре. Сүзтезмәләр синонимлыгы, җөмлә кисәкләрен синонимик куллану, бер һәм ике составлы җөмләләрнең синонимлыгы, фигыль юнәлешләре белән бәйле синонимлык. Туры һәм кыек сөйләм синонимлыгы. Синтетик һәм аналитик иярчен җөмләләрнең синонимлыгы, иярчен кисәк һәм иярчен җөмлә синонимлыгы. Тезмә кушма җөмләләрне синонимик куллану. Сөйләмдә лексик чараларның (синоним, антоним, калька, фразеологизм, мәкаль һәм әйтемнәр) кулланылыш мөмкинлекләре.

Сөйләм культурасы, аның нигезләре: төгәллек, аңлаешлылык, сафлык, җыйнаклык, аһәңлелек.

Тел турында гомуми мәгълүмат

Тел үсеше турында гомуми мәгълүмат. Тел һәм тарих. Хәзерге милли татар әдәби теленең тамырлары. Милли татар милли әдәби теленең формалашуы, үсеше. Татар сөйләмә теленең диалектлары. Татар милли әдәби теленең сафлыгын, аһәңен, матурлыгын, гаиләдә һәм мәктәптә тәрбияви көчен саклау. Икетеллелек. “Татарстан Республикасы халыклары телләре турында” ТР Законы. Хәзерге татар әдәби теленең үсеш үзенчәлекләре. Тел гыйлеменең әһәмияте, төп бүлекләре. Кабатлау.

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИЗУЧЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА

Результатом освоения учебного курса по татарскому языку (5–9 классы) являются

1) Личностные результаты:

- понимание татарского языка как одной из основных национально-культурных ценностей татарского народа, определяющей роли родного языка в развитии интеллектуальных, творческих способностей и моральных качеств личности; его значения в процессе получения школьного образования;
- осознание эстетической ценности татарского языка; уважительное отношение к родному языку, гордость за него; потребность сохранить чистоту татарского языка как явления национальной культуры; стремление к речевому самосовершенствованию;
- достаточный объем словарного запаса и усвоенных грамматических средств для свободного выражения мыслей и чувств в процессе речевого общения; способность к самооценке на основе наблюдения за собственной речью.

2) Метапредметные результаты:

- владение всеми видами речевой деятельности:
- адекватное понимание информации устного и письменного сообщения;
- владение разными видами чтения;
- адекватное восприятие на слух текстов разных стилей и жанров;
- способность извлекать информацию из разных источников, включая средства массовой информации, компакт-диски учебного назначения, ресурсы Интернета; умение свободно пользоваться словарями различных типов, справочной литературой;
- овладение приемами отбора и систематизации материала на определенную тему; умение вести самостоятельный поиск информации, ее анализ и отбор;
- умение сопоставлять и сравнивать речевые высказывания с точки зрения их содержания, стилистических особенностей и использованных языковых средств;
- способность определять цели предстоящей учебной деятельности (индивидуальной и коллективной), последовательность действий, а также оценивать достигнутые результаты и адекватно формулировать их в устной и письменной форме;

• умение воспроизводить прослушанный или прочитанный текст с разной степенью свернутости;
• умение создавать устные и письменные тексты разных типов, стилей речи и жанров с учетом замысла, адресата и ситуации общения;
• способность свободно, правильно излагать свои мысли в устной и письменной форме;
• владение разными видами монолога и диалога;
• соблюдение в практике речевого общения основных орфоэпических, лексических, грамматических, стилистических норм современного татарского литературного языка; соблюдение основных правил орфографии и пунктуации в процессе письменного общения;
• способность участвовать в речевом общении, соблюдая нормы речевого этикета;
• способность оценивать свою речь с точки зрения ее содержания, языкового оформления; умение находить грамматические и речевые ошибки, недочеты, исправлять их; совершенствовать и редактировать собственные тексты;
• умение выступать перед аудиторией сверстников с небольшими сообщениями, докладами;
• применение приобретенных знаний, умений и навыков в повседневной жизни; способность использовать родной язык как средство получения знаний по другим учебным предметам, применять полученные знания, умения и навыки анализа языковых явлений на межпредметном уровне (на уроках иностранного языка, литературы и др.);
• коммуникативно-целесообразное взаимодействие с окружающими людьми в процессе речевого общения, совместного выполнения какой-либо задачи, участия в спорах, обсуждениях; овладение национально-культурными нормами речевого поведения в различных ситуациях формального и неформального межличностного и межкультурного общения.

3) Предметные результаты:

• представление об основных функциях языка, о роли татарского языка как национального языка татарского народа, как государственного языка Республики Татарстан, о связи языка и культуры народа, о роли родного языка в жизни человека и общества;

• понимание места родного языка в системе гуманитарных наук и его роли в образовании в целом;
• усвоение основ научных знаний о родном языке; понимание взаимосвязи его уровней и единиц;
• освоение базовых понятий лингвистики: лингвистика и ее основные разделы; язык и речь, речевое общение, речь устная и письменная; монолог, диалог и их виды; ситуация речевого общения; разговорная речь, научный, публицистический, официально-деловой стили, язык художественной литературы; жанры научного, публицистического, официально-делового стилей и разговорной речи; функционально-смысловые типы речи (повествование, описание, рассуждение); текст, типы текста; основные единицы языка, их признаки и особенности употребления в речи;
• овладение основными стилистическими ресурсами лексики и фразеологии татарского языка, основными нормами татарского литературного языка (орфоэпическими, лексическими, грамматическими, орфографическими, пунктуационными), нормами речевого этикета; использование их в своей речевой практике при создании устных и письменных высказываний;
• опознавание и анализ основных единиц языка, грамматических категорий языка, уместное употребление языковых единиц адекватно ситуации речевого общения;
• проведение различных видов анализа слова (фонетического, морфемного, словообразовательного, лексического, морфологического), синтаксического анализа словосочетания и предложения, многоаспектного анализа с точки зрения его основных признаков и структуры, принадлежности к определенным функциональным разновидностям языка, особенностей языкового оформления, использования выразительных средств языка;
• понимание коммуникативно-эстетических возможностей лексической и грамматической синонимии и использование их в собственной речевой практике;
• осознание эстетической функции татарского языка, способность оценивать эстетическую сторону речевого высказывания при анализе текстов художественной литературы.

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА
9 класс

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
1. СОДЕРЖАНИЕ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ		
Речь и речевое общение	Ситуация речевого общения и ее компоненты: участники и обстоятельства речевого общения; личное и неличное, официальное и неофициальное, подготовленное и спонтанное общение. Овладение нормами речевого поведения в типичных ситуациях.	Иметь представление о речевом этикете. Знать особенности диалогической и монологической речи. Владеть различными видами диалога (этикетным, диалогом-расспросом, диалогом — побуждением к действию). Сочетать разные виды диалога в своей речи в соответствии с нормами речевого поведения в типичных ситуациях общения.
Речевая деятельность	Виды речевой деятельности и их особенности. Чтение: культура работы с книгой и другими источниками информации, включая СМИ и ресурсы Интернета, приемы работы с ними. Аудирование: понимание коммуникативных целей говорящего, понимание на слух различных текстов, установление смысловых частей текста и определение их связей. Говорение. Участие в диалогах. Письмо. Умение передавать содержание прослушанного или прочитанного текста в письменной форме. Написание сочинений, отзывов и рецензий.	Иметь представление об основных видах речевой деятельности и их особенностях. Различать основную и дополнительную информацию текста, воспринимаемого зрительно или на слух. Передавать в устной форме содержание прочитанного или прослушанного текста в сжатом, выборочном или развёрнутом виде в соответствии с ситуацией речевого общения. Создавать устные и письменные монологические и диалогические высказывания на актуальные социально-культурные, бытовые, учебные темы в соответствии с целями и ситуацией общения.
Текст	Текст как продукт речевой деятельности. Его смысловая и композиционная целост-	Знать признаки текста. Определять тему, основную мысль текста, ключевые слова,

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
	ность. Тема, основная мысль текста. Различные функциональные типы речи: описание, повествование, рассуждение. Анализ текста (его темы, основной мысли, принадлежности определенному стилю).	виды связи предложений в тексте; смысловые, лексические и грамматические средства связи предложений и частей текста. Анализировать и характеризовать текст с точки зрения единства темы, смысловой цельности, последовательности изложения, уместности и целесообразности использования лексических и грамматических средств связи.
Функциональные разновидности языка	Функциональные разновидности языка: разговорный язык, функциональные стили и их жанры.	Различать образцы разговорной речи и языка художественной литературы, находить в текстах изученные изобразительные средства художественной литературы (метафору, сравнение, эпитет). Иметь общее представление о функциональных разновидностях татарского языка, различать тексты разных функциональных стилей литературного языка. Писать личное письмо, объявление; вести беседу, рассказывать случай из жизни; выступать с сообщением по изученной теме и с сообщением публицистического характера в соответствии с целью и ситуацией общения. Оценивать чужие и собственные речевые высказывания с точки зрения соответствия их коммуникативным требованиям, языковым нормам. Исправлять речевые недостатки.

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
Контрольный диктант Изложение Сочинение		Писать контрольные диктанты, изложения, сочинения; изложения с элементами сочинения, соблюдая орфографические нормы татарского языка; находить орфографические и пунктуационные ошибки и исправлять их.
2. СОДЕРЖАНИЕ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ ЯЗЫКОВОЙ И ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ		
Общие сведения о языке	Язык как система средств (языковых единиц). Татарский язык — язык татарской художественной литературы. Лингвистика как наука о языке. Основные разделы лингвистики (общие сведения). Система татарского литературного языка. Соотношение языка и речи.	Иметь элементарные представления об основных формах функционирования современного татарского языка. Различать функциональные разновидности современного татарского языка.
Фонетика и графика	Фонетика как раздел науки о языке. Звук как единица языка. Смыслоразличительная функция звуков. Система гласных звуков татарского языка. Система согласных звуков татарского языка. Согласные шумные (звонкие и глухие) и сонорные. Слог. Ударение. Интонация. Соотношение звука и буквы. Фонетический анализ слов. Повторение.	Осознавать (понимать) смыслоразличительную функцию звука. Понимать устройство речевого аппарата, способы образования звуков татарского языка. Выделять в слове звуки и характеризовать их,; не смешивать звуки и буквы; правильно произносить названия букв, свободно пользоваться алфавитом, в частности в работе со словарями. Проводить фонетический анализ.
Орфоэпия и орфо-	Понятие о нормах орфоэпии. Орфоэпия как	Правильно произносить употребительные

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
графия	раздел науки о языке. Допустимые варианты произношения и ударения. Оценка собственной и чужой речи с точки зрения орфоэпических норм. Орфоэпические словари и их использование в повседневной жизни. Орфография как система правил правописания. Правописание гласных и согласных, употребление ъ и ь. Слитное, дефисное и раздельное написание слов. Употребление строчной и прописной букв. Правила переноса. Использование орфографических словарей.	сложносокращенные слова; употребительные слова изученных частей речи. Характеризовать изученные орфограммы и объяснять написание слов; правильно писать слова, написание которых подчиняется правилам, изученным в 5–8 классах, а также слова с непроверяемыми орфограммами, написание которых отрабатывается в словарном порядке, свободно пользоваться орфографическим словарем.
Лексикология и фразеология	Предмет изучения лексики. Лексикология как раздел науки о языке. Слово – основная единица языка. Лексическое значение слова. Однозначные и многозначные слова. Прямое и переносное значения слова. Толковый словарь татарского языка. Синонимы, антонимы и омонимы родного языка. Словари синонимов и антонимов и омонимов. Исконно татарские и заимствованные слова. Общеупотребительная лексика и лексика ограниченного употребления. Диалектизмы, профессионализмы, жаргонизмы. Активная и пассивная лексика. Устарев-	Употреблять слова (термины, профессиональные, заимствованные и др.) в соответствии с их лексическим значением, с учетом условий и задач общения; избегать засорения речи иноязычными словами; толковать лексическое значение общеупотребительных слов и фразеологизмов; пользоваться различными видами словарей (синонимов, антонимов, иностранных слов, фразеологизмов). Различать однозначные и многозначные слова, прямое и переносное значения слова; опознавать омонимы, синонимы, антонимы; основные виды тропов. Использовать в собственной речи синонимы, антонимы, слова одной тематической группы, омо-

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
	шие слова и неологизмы. Неологизмы. Фразеология как раздел науки о языке. Фразеологизмы. Словарь фразеологизмов. Лексический анализ слова. Повторение. Контрольная работа.	нимы, многозначные слова. Осознавать основные понятия фразеологии. Различать свободные сочетания слов и фразеологизмы. Уместно использовать фразеологические обороты в речи.
Морфемика и словообразование	Предмет изучения морфемики. Морфемика и словообразование как разделы науки о языке. Корень слова. Однокоренные слова. Особенности словообразования различных частей речи. Основные способы образования слов: образование слов с помощью морфем; сложение как способ словообразования; переход слова из одной части речи в другую как один из способов образования слов и т.д. Усвоение морфемы как минимальной значимой единицы языка, ее значение в образовании новых слов и форм. Определение способов образования слов. Использование различных словарей (словообразовательных, этимологических). Морфемный и словообразовательный анализ слов. Повторение.	Владеть приемом разбора слова по составу: от значения слова и способа его образования к морфемной структуре; толковать значение слова исходя из его морфемного состава; пользоваться этимологическим и словообразовательным словарями. Выделять морфемы на основе смыслового и словообразовательного анализа слова (в словах несложной структуры); составлять словообразовательную цепочку слов, включающую 3–5 звеньев; подбирать однокоренные слова с учетом значения слов; понимать различия в значении однокоренных слов. Проводить морфемный и словообразовательный анализ слов.
Морфология	Морфология как раздел грамматики. Система частей речи в татарском языке. Принципы выделения частей речи. Самостоятельные части речи: имя существительное, имя прилагательное, наречие,	Пользоваться основными понятиями морфологии, различать грамматическое и лексическое значение слова. Квалифицировать слово как часть речи; образовывать и употреблять формы изученных

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
	имя числительное, местоимение, глагол, звукоподражательные слова. Модальные части речи: частицы, междометия, предикативные слова. Служебные части речи: предлоги и союзы. Определение принадлежности слова к определенной части речи по его лексико-грамматическому значению, морфологическим и синтаксическим признакам. Морфологический анализ частей речи. Повторение. Контрольная работа.	в 5–6 классах частей речи в соответствии с нормами литературного языка; познавать самостоятельные (знаменательные) части речи и их формы, служебные части речи; определять грамматические признаки изученных частей речи. Анализировать и характеризовать общекатегориальное значение, морфологические признаки частей речи и определять их синтаксическую функцию. Проводить морфологический анализ частей речи.
Синтаксис и пунктуация	Синтаксис как раздел науки о языке. Словосочетание и предложение как единицы синтаксиса. Основные виды словосочетаний, типы связи главного и зависимого слова в словосочетании. Виды предложений по цели высказывания. Главные и второстепенные члены предложения, способы их выражения. Однородные члены предложения. Предложения с обособленными членами. Виды простого предложения: односоставные и двусоставные предложения, распространенные и нераспространенные, полные и неполные, утвердительные и отрицательные предложения. Виды сложных предложений: сложносочиненные и сложноподчиненные предложе-	Выделять словосочетания в предложении, определять главное и зависимое слова; определять предложения по цели высказывания, наличию или отсутствию второстепенных членов, количеству грамматических основ; составлять простые и сложные предложения изученных видов; интонационно правильно произносить предложения изученных синтаксических конструкций. Распознавать главные и второстепенные члены предложения. Разграничивать предложения распространённые и нераспространённые. Опознавать предложения с однородными членами, правильно интонировать их, употреблять в устной и письменной речи. Различать и правильно строить сложные предложения с сочинительными и подчини-

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
	ния. Союзные и бессоюзные сложносочиненные предложения. Сложноподчиненные предложения с несколькими придаточными. Виды сложноподчиненных предложений по структуре и значению. Прямая и косвенная речь. Синтаксический анализ различным словосочетаниям и предложениям, правильное использование их в речи. Использование синтаксической синонимии для усиления выразительности речи. Знаки препинания в татарском языке. Пунктуационно-смысловой отрезок. Пунктуационные нормы татарского языка. Повторение. Контрольная работа.	тельными союзами; использовать сочинительные союзы как средство связи предложений в тексте; соблюдать правильную интонацию предложений в речи. Понимать смысловые отношения между частями сложноподчиненного предложения, определяют средства их выражения. Составлять схемы сложноподчиненных предложений с одной или несколькими придаточными частями. Проводить синтаксический анализ сложного предложения. Владеть основными правилами пунктуации.
Стилистика и культура речи	Стили речи (научный, официально-деловой, разговорный, художественный, публицистический) и их особенности. Умение выступать перед аудиторией: выбор темы, определение цели и задач; учет круга интересов слушателей при выборе выразительных средств. Особенности устной и письменной речи. Работа с текстами разных жанров и стилей. Перевод текстов с татарского языка на русский.	Владеть основными нормами татарского литературного языка, освоенными в процессе изучения татарского языка в школе; соблюдать их в устных и письменных высказываниях различной коммуникативной направленности; осознавать важность нормативного произношения для культурного человека, уважительно относиться к родному языку; овладеть основными правилами литературного произношения и ударения в рамках изучаемого словарного состава.
Повторение. Тестирование.		

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
Контрольная работа.		
3. СОДЕРЖАНИЕ, ОБЕСПЕЧИВАЮЩЕЕ ФОРМИРОВАНИЕ ЭТНОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ		
Культура речи	Правильное употребление сложносокращенных слов. Правильное и выразительное употребление в речи имен существительных, прилагательных и глаголов. Наблюдение за употреблением имен существительных, прилагательных и глаголов в художественной речи. Нормативные словари современного татарского языка (орфоэпический словарь, толковый словарь, словарь грамматических трудностей, орфографический словарь), их роль в овладении нормами современного татарского литературного языка.	Владеть основными нормами татарского литературного языка, освоенными в процессе изучения татарского языка в школе; соблюдать их в устных и письменных высказываниях различной коммуникативной направленности. Осознавать важность нормативного произношения для культурного человека, уважительно относиться к родному языку. Овладеть основными правилами литературного произношения и ударения в рамках изучаемого словарного состава. Анализировать и оценивать с орфоэпической точки зрения чужую и собственную речь; корректировать собственную речь. Употреблять имена существительные, имена прилагательные, глаголы в соответствии с грамматическими и лексическими нормами. Осознавать важность овладения лексическим богатством и разнообразием литературного татарского языка для формирования собственной речевой культуры. Использовать нормативные словари для получения информации о нормах современного татарского литературного языка.
Язык и культура	Отражение в языке культуры и истории татарского народа, его место и связь с други-	Иметь представление об особенностях татарского речевого этикета в учебной деятельно-

Название раздела, темы	Основное содержание	Характеристика основных видов деятельности учащихся
	ми народами, живущими в России. Нормы и особенности татарской разговорной речи. Татарский речевой этикет. Выявление национально-культурных единиц родного языка в произведениях фольклора, в художественной литературе и исторических текстах, объяснение их значений посредством лингвистических словарей. Использование норм татарской разговорной речи в повседневной жизни и в учебе.	сти и повседневной жизни при проведении этикетных диалогов приветствия, прощания, поздравления с использованием обращений на основе знаний о своей этнической принадлежности, освоения национальных ценностей, традиций, культуры. Уместно использовать правила речевого поведения в собственной речевой практике на основе уважения к личности, доброжелательного отношения к окружающим, потребности в социальном признании. Осознавать связь татарского языка с культурой и историей России, находить языковые единицы с национально-культурным компонентом в изучаемых текстах.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧЕСКОЕ ПЛАНИРОВАНИЕ

Родной язык. 9 класс: учеб. пособие для 9 класса / Р.Г. Хасаншина. — Казань, 2013.

№	Содержание учебного предмета	Кол. часов	дата		
			план	факт	Примеч.
Фонетика – 4, диктант – 1					
1.	Сөйләм авазлары. Звуки	1			
2.	Сөйләмдә аваз үзгәрешләре. Изменение звуков в речи.	1			
3.	Сүзләргә фонетик анализ ясау. Фонетический разбор слов.	1			
4	Сүзләрнең әйтелеше һәм язылышы. Произношение и написание слов.				
5.	**Грамматик биремле диктант “Көзге урман”** **Грамматический диктант “Осенний лес”**	1			
6.	Татар орфографиясенең төп принциплары. Основные принципы орфографии татарского языка.	1			
Лексикология – 7, изложение – 2, тест – 1					
7.	Татар әдәби теленең сүз байлыгы. Слово как основная единица языка.	1			
8.	Синонимнар. Синонимы.	1			
9.	Антонимнар. Антонимы.	1			
10.	Омонимнар. Ононимы.	1			
11.	Фразеологик әйтелмәләр. Фразелогические обороты.	1			

12.	Профессионализмнар. Диалектизмнар. Профессионализмы. Диалектизмы.	1			
13.	Неологизмнар. Архаизмнар. Алынма сүзләр. Неологизмы .Архаизмы. Заимствованные слова	1			
14.	Татар теленең сүзлек составы. Словарный состав татарского языка.	1			
15.	**Контроль эш. Тест** **Контрольная работа .Тест**				
16.- 17.	**БСҮ Изложение “Шәфкатьлелек”** **Р.р. Изложение “Шәфкатьлелек”**	2			
Морфология – 3, диктант – 1					
18.	Сүз төркемнәре. Мөстәкыйль сүз төркемнәре. Части речи. Самостоятельные части речи.	1			
19.	Хәбәрлек сүзләр. Предикативные слова.	1			
20.	Бәйләгеч һәм модаль сүз төркемнәре. Служебные, модальные части речи.	1			
21.	**Контроль диктант “Туган җир”** **Контрольный диктант “Родная земля”**	1			
Сүз ясалышы – 3, сочинение – 1					
22.	Сүз ясалышы ысуллары . Основные способы образования слов.	1			
23.	Сүзләрнең ясалыш буенча төрләре. Виды образования слов.	1			
24.	Сүзләрнең ясалыш буенча төрләре. Виды образования слов	1			
25.	**БСҮ Сочинение “Ипи валчыгы” тексты буенча.** **Р.р. Сочинение по тексту “Ипи валчыгы”**	1			
Кушымчалар – 2, тест – 1, изложение – 1					
26.	Ясагыч һәм төрләндергеч кушымчалар.	1			

	Образование новых слов при помощи аффиксов.				
27.	Модальлекне белдерүче һәм бәйләгеч кушымчалар. Модальные аффиксы.	1			
28.	**Кушымчалар буенча тест** **Тест по теме: “Окончание”**	1			
29.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение “Укытучым”** **Р.р. Изложение “Укытучым”**	1			
Гади җөмлә синтаксисы – 12, изложение – 3					
30.	Сүзләр арасында тезүле һәм ияртүле бәйләнеш. Сочинительная и подчинительная связь между словами.	1			
31.	Сүзләр арасында тезүле бәйләнеш. Сочинительная связь между словами.				
32.	Ияртүле бәйләнештәге сүзләр арасында мөнәсәбәтләр. Подчинительная связь между словами.	1			
33.	Җөмләдә кушымча, теркәгеч һәм кисәкчәләрнең язылышы. Правописание окончаний, союзов и частиц в предложении.	1			
34.	Бәйлек һәм бәйлек сүзләрнең язылышы. Служебные части речи.	1			
35.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение “Караклыкның башы”** **Р.р. Изложение “Караклыкның башы”**	1			
36.	Аерымланган хәлләр булган җөмләдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в предложениях с обособленными членами.	1			
37.	Аерымланган хәлләр булган җөмләдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в предложениях с обособленными членами.	1			
38.	Аныклагычлар янында тыныш билгеләре. Знаки препинания в предложениях с поясняющими членами.	1			
39.	Аныклагычлар янында тыныш билгеләре. Знаки препинания в предложениях с поясняющими членами.				
40-41.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение “Бөркет”** **Р.р. Изложение “Бөркет”**	2			

42.	Тиңдәш кисәкләре, гомумиләштерүче сүзләре булган җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания при однородных членах предложения.	1			
43.	Тиңдәш кисәкләре, гомумиләштерүче сүзләре булган җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания при однородных членах предложения.	1			
44.	Кереш яки эндәш сүзе, өстәлмәләре булган җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в предложениях, в которых есть вводные слова и обращение	1			
Кушма җөмлә синтаксисы – 7, тест – 1, диктант – 1 , изложение – 1					
45.	Җөмләләр арасында тезүле һәм ияртүле бәйләнеш. Сочинительная и подчинительная связь в предложениях.	1			
46.	**Контроль диктант. “Җәйге истәлек”** **Контрольный диктант. “Җәйге истәлек”**	1			
47.	Тезмә кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в сложносочиненных предложениях.	1			
48.	Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в сложноподчинённых предложениях .	1			
49.	Синтетик иярченле кушма җөмләдә бәйләүче чаралар. Средства связи в синтетических сложноподчинённых предложениях.	1			
50.	Аналитик иярчен җөмләле иярченле кушма җөмләдә бәйләүче чаралар. Средства связи в аналитических сложноподчиненных предложениях.	1			
51.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение “Терсәк”** **Р.Р. Изложение “Терсәк”**				
52.	Синтетик иярчен җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в синтетических сложноподчиненных предложениях.	1			
53.	Аналитик иярчен җөмләләрдә тыныш билгеләре. Знаки препинания в аналитических сложноподчиненных предложениях.	1			
54-55.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. “Яхшылык эшлә дә суга сал” тексты буенча сочинение**	1			

	Р.р. Сочинение по тексту “Яхшылык эшлә дә суга сал”				
Стилистика һәм сөйләм культурасы. Стилистика и культура речи – 17, изложение – 6, диктант – 1, эш кәгазе – 1					
56.	Әдәби сөйләм һәм аның стильләре. Литературная речь и её стили.	1			
57.	Әдәби стиль. Литературный стиль.	1			
58.	Публицистик стиль. Публицистический стиль.	1			
59.	**Диктант .**				
60.	Фәнни стиль. Научный стиль.	1			
61.	Рәсми стиль. Официально-деловой стиль.	1			
63.	БСҮ.Эш кәгазьләре: ышанычнамә. **Р.р. Деловые бумаги. Доверенность.**	1			
64.	Сөйләмә стиль. Разговорный стиль.	1			
65- 66.	**БСҮ Изложение. “Игелекле эш”** **Р.р. Изложение “Игелекле эш”**	2			
67.	Стилистиканың нигезе буларак синонимия. Синонимия как основа стилистики	1			
68.	Синтаксик синонимнар. Синтаксические синонимы.	1			
69.	Бер һәм ике составлы җөмләләр синонимлыгы. Синонимичность односоставных и двусоставных предложений.	1			
70.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение. “Бурыч”** **Р.р. Изложение “Бурыч”**	1			
71.	Туры һәм кыек сөйләм синонимлыгы. Синонимичность прямой и косвенной речи.	1			

72.	Аналитик иярчен җөмләләр синонимлыгы. Синонимичность аналитических сложноподчиненных предложений.	1			
73.	Синтетик иярчен җөмләләр синонимлыгы. Синонимичность синтетических сложноподчиненных предложений.	1			
74.	Тезмә кушма җөмләләр синонимлыгы. Синонимичность сложносочиненных предложений.	1			
75.	Татар телендә калькалар. Кальки в татарском языке.	1			
76.	Сөйләм культурасы. Сөйләм төгәл булсын. Культура речи. Точность речи.	1			
77.	Сөйләм аңлаешлы булсын. Сөйләм саф булсын. Понятность речи.	1			
78.	Сөйләм җыйнак булсын. Сөйләм аһәңле булсын. Эмоциональность речи.	1			
79- 80.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. “Хәтерсез күке” тексты буенча сочинение** **Сочинение по тексту “Хәтерсез күке”**	2			
Тел турында гомуми мәгълүмат – 10, изложение – 2					
81.	Тел үсеше турында гомуми мәгълүмат. Общая информация о развитии языка.	1			
82.	Татар милли әдәби теленең формалашуы. Формирование татарского национального литературного языка.	1			
83.	Хәзерге татар әдәби теленең үсеше. Развитие современного татарского литературного языка.	1			
84.	Татар әдәби телен саклау. Сохранение татарского литературного языка.	1			
85- 86.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение. “Яхшылык кире кайта.”** **Р.р. Изложение “Яхшылык кире кайта.”**	2			
87.	Татар сөйләмә теленең төп диалектлары. Диалекты в татарском языке.	1			
88.	Икетеллелек. Татарстан Республикасы законы.	1			

	Двуязычие .Закон Республики Татарстан.				
89.	Тел белеменең әһәмияте. Значение знания языка.	1			
90.	Тел белеменең төп бүлекләре. Основные разделы языкознания.	1			
91.	Конспект язу күнекмәләре Навыки составления конспекта.	1			
92.	Тезис язу күнекмәләре. Навыки составления тезиса.	1			
Кабатлау – 7, изложение – 2, контроль эш – 1					
93.	Фонетика бүлеген кабатлау. Основные разделы языкознания.	1			
94.	Лексикология бүлеген кабатлау. Повторение раздела “Лексикология”.	1			
95- 96.	**Бәйләнешле сөйләм үстерү. Изложение. “Карт өянке моңы”** **Р.р. Изложение. “Карт өянке моңы”**	2			
97.	Сүз төркемнәре бүлеген кабатлау Повторение раздела “Части речи”.	1			
98.	Сүз ясалышы бүлеген кабатлау. Повторение раздела “Словообразование”.	1			
99.	Гади җөмлә синтаксисын кабатлау. Повторение разделов “Синтаксис”, “Простое предложение”.	1			
100.	Кушма җөмлә синтаксисы. Повторение разделов “Синтаксис”, Сложное предложение”	1			
101.	**Йомгаклау контроль эше.Беренче яңгыр.** **Итоговая контрольная работа. Беренче яңгыр.**	1			
102.	Үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау. Повторение пройденного материала	1			

Пояснительная записка

Рабочая программа по родному (татарскому) языку составлена на основе следующих нормативных документов:

1. Федеральный закон от 29.12.2012 № 273-ФЗ “Об образовании в Российской Федерации”.
2. Федеральный закон от 24.07.1998 № 126-ФЗ “О внесении изменений и дополнений в Закон РСФСР “О языках народов РСФСР”.
3. Закон Республики Татарстан от 22.07.2013 № 68-ЗРТ “Об образовании” (статья 8).
4. Закон Республики Татарстан от 08.07.1992 № 1560-XII (ред. от 03.03.2012) “О государственных языках Республики Татарстан и других языках в Республике Татарстан”.
5. Приказ Минобрнауки России от 17.12.2010 № 1897 (ред. от 31.12.2015) “Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования”.
6. Государственная программа “Развитие образования и науки Республики Татарстан на 2014–2025 годы” (с изменениями на 30 декабря 2019 года) / (*Татарстан Республикасында 2014–2025 нче елларда Фән һәм мәгариф үсеше турында дәүләт программасы (2019 нчы елның 30 нчы декабрендәге үзгәрешләр белән)*.
7. Учебный план МБОУ на 2019/2020 учебный год / *(Муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең төп гомуми белем бирүнең төп уку-укыту программасы (ФДББС таләпләренә нигезләнгән))*.
8. Годовой календарный учебный график на 2019/2020 учебный год МБОУ / *(Муниципаль бюджет гомуми белем учреждениесенең 2019-2020 нче уку елына календарь уку графигы)*.
9. Примерная рабочая прогамма учебного предмета «Родной (татарский) язык» для общеобразовательных организаций с обучением на русском языке. Составители: Ф.Ф. Харисов, Ч.М. Харисова, Г.Р. Шакирова. Одобрена решением федерального учебно-методического объединения по общему образованию (протокол от 16.05.2017 № 2/17) / *(Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы. Рус телендә гомуми белем бирү оешмаарында “ТУГАН ТЕЛ (ТАТАР ТЕЛЕ)” укыту предметының үрнәк эш программасы (I–XI сыйныфлар)*

(төзүчеләр: Ф.Ф.Харисов, Ч.М.Харисова, Г.Р.Шакирова), Казан, 2018.)

10. Учебник: Татарский язык: для общеобразовательных организаций основного общего образования с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной) 9 класс / Р.К. Сагдиева, Э.Х. Кадирова. — Казань. Издательство "Магариф-Вакыт", 2019. — стр.143. / *(Дәреслек: Татар теле: рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 9 нчы с-ф. / Р.К.Сәгъдиева, Э.Х.Кадирова; [рәссамы Хисамова]. — Казан: "Мәгариф-Вакыт" нәшр., 2019. — 143 б.: рәс. б-н.)*

Объём знаний по родному языку определяется социальными требованиями общества, развитием науки о языке и возможностями использования родного языка.

Основной **целью** обучения родному языку учащихся 9 классов общеобразовательных организаций с обучением на русском языке является реализация требований к результатам основного общего образования, представленных в федеральном государственном образовательном стандарте общего образования, а также формирование в процессе обучения у учащихся школ с русским языком обучения лингвистической, коммуникативной, культуроведческой компетенций.

Основные **задачи** обучения родному языку в общеобразовательных организациях с обучением на русском языке (для изучающих татарский язык как родной):

1. Усиление мотивации к изучению родного языка, заложенной в начальных классах, уважительное отношение к своей национальности, его истории и культуре, а также воспитание положительного отношения к представителям других национальностей и их духовному наследию.

2. Последовательное обучение в соответствии со всеми видами речевой деятельности и разделами татарского языкознания.

3. Освоение различных способов искусства общения; обучение красивому и грамотному общению на родном языке.

4. Совершенствование умений и навыков устной и письменной речи. Научить пользоваться всеми возможностями родного языка в повседневной жизни.

5. Беспрерывное получение знаний и накопление опыта коммуникации посредством родного языка.

6. Формирование навыков использования родного языка как средства получения знаний по другим предметам.

7. Привлечение учащихся к изучению наследия татарской национальной культуры.

8. На уроках родного языка учитывать взаимосвязь образовательных и воспитательных задач. Обратить внимание на воспитательное значение при выполнении письменных работ (изложений и сочинений).

9. Совершенствование логического мышления учащихся. Умение связно, доступно и последовательно излагать свои мысли на родном языке в устной и письменной форме.

10. Совершенствование умений и навыков чтения, письма, работы с учебником, дополнительной и справочной литературой.

ПЛАНИРУЕМЫЕ ПРЕДМЕТНЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ОСВОЕНИЯ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА «РОДНОЙ (ТАТАРСКИЙ) ЯЗЫК»

В федеральном государственном образовательном стандарте общего образования сформулированы следующие требования к освоению учебного предмета «Родной язык»:

- воспитание патриотизма, любви к Отечеству, прошлому и настоящему многонационального (татарского) народа России; осознание своей этнической принадлежности; знание истории, языка, культуры своего народа, своего края и России; воспитание чувства ответственности и долга перед Родиной;
- формирование ответственного отношения к учению, осознанному выбору профессии на основе формирования уважительного отношения к труду;
- формирование целостного мировоззрения, соответствующего современному уровню развития науки и общественной жизни;
- формирование осознанного, уважительного и доброжелательного отношения к окружающим, готовности и способности вести диалог с ними и достигать в нем взаимопонимания;
- освоение социальных норм, правил поведения социальной жизни; участие в школьном самоуправлении и общественной жизни с учетом региональных и этнокультурных особенностей;
- формирование нравственных чувств и поведения, осознанного и ответственного отношения к своим поступкам;
- формирование коммуникативной компетентности в общении с окружающими в образовательной и общественно-полезной деятельности;
- формирование ценности здорового и безопасного образа жизни;
- формирование основ экологической культуры;
- осознание значения семейных ценностей, формирование и развитие уважительного и заботливого отношения к членам своей семьи;
- развитие эстетической культуры через освоение художественного наследия татарского народа и других народов России и мира.

Предметные результаты с учетом общих требований стандарта и специфики учебного предмета «Родной (татарский) язык» должны обеспечивать:

- совершенствование видов речевой деятельности, обеспечивающих эффективное овладение учебным предметом «Родной (татарский) язык» и взаимодействие с окружающими в ситуациях формального и неформального межэтнического и межкультурного общения;
- понимание определяющей роли языка в развитии интеллектуальных и творческих способностей личности, в процессе образования и самообразования;
- использование коммуникативно-эстетических возможностей родного языка;
- систематизация научных знаний о языке, осознание взаимосвязи его уровней, освоение базовых понятий лингвистики;
- формирование и развитие навыков проведения различных видов анализа слова: фонетического, морфемного, словообразовательного, лексического, морфологического, синтаксического анализа словосочетания и предложения, многоаспектного анализа текста;
- овладение основными нормами литературного родного языка (орфоэпическими, лексическими, грамматическими, орфографическими, пунктуационными), нормами татарского речевого этикета, приобретение опыта их использования в устной и письменной речевой практике;
- формирование ответственности за языковую как общечеловеческую ценность.

Требования к уровню подготовки учащихся, оканчивающих 9 класс

«Речевое общение. Речевая деятельность»

Выпускник научится:

- понимать роль родного языка в жизни общества; роль русского языка как средства межнационального общения;
- различать смысл понятий: устная и письменная речь, монолог, диалог, ситуация общения;
- различать основные признаки разговорной речи;

• определять особенности научного, публицистического, официально-делового стилей;

• выделять признаки текста и его различных типов;

• соблюдать основные нормы татарского литературного языка, нормы татарского речевого этикета.

Выпускник получит возможность научиться:

• различать разговорную речь и различные стили;

• определять тему и основную мысль текста;

• опознавать языковые единицы, проводить различные виды их анализа;

• объяснять с помощью словаря значение непонятных слов.

«Синтаксис»

Выпускник научится:

• опознавать словосочетания и предложения и их виды;

• исследовать состав, значение, особенности употребления словосочетаний и предложений;

• употреблять различные синтаксические формы частей речи в рамках современного татарского литературного языка;

• использовать знания и навыки по синтаксису и в других видах анализа.

Выпускник получит возможность научиться:

• опознавать синтаксические средства в публицистических и художественных текстах, узнавать синтаксические формы, используемые в научном и деловом стилях;

• проводить функционально-стилистический анализ синтаксических конструкций, использовать различные синтаксические конструкции как средства усиления выразительности речи.

«Орфография и пунктуация»

Выпускник научится:

• соблюдать в письме орфографические и пунктуационные нормы;

• находить и исправлять орфографические и пунктуационные ошибки;

• находить и пользоваться в письме необходимой информацией из орфографических словарей и справочников.

Выпускник получит возможность научиться:

- осознавать важности сохранения в речи орфографических и пунктуационных норм;
- находить нужную информацию из различных словарей и мультимедийных средств и грамотно использовать их в письме.

«Стилистика»

Выпускник научится:

- определять функциональные стили, выделяя их жанровые особенности;
- выступать перед аудиторией, определяя тему, цель и задачи своего выступления;
- выбирать языковые средства с учетом возрастных, психологических особенностей и соответствия темы уровню знаний слушателей.

Выпускник получит возможность научиться:

- понимать и объяснять особенности устной и письменной речи;
- работать с текстами в различных стилях и жанрах;
- переводить различные тексты с татарского языка на русский, учитывая нормы устной и письменной речи.

«Язык и культура»

Выпускник научится:

- распознать языковые единицы с национально-культурным компонентом на примерах устного народного творчества, исторических и художественных произведений;
- находить примеры подтверждающие мысль о том, что изучение языка помогает лучше знать историю и культуру страны;
- грамотно пользоваться правилами культуры татарской разговорной речи в повседневной жизни: в учебе и во внеклассных мероприятиях.

Выпускник получит возможность научиться:

- показать тесную связь языка с культурой и историей народа через определенные примеры;
- сравнивать нормы культуры татарской речи с правилами культуры речи других народов, живущих в России.

СОДЕРЖАНИЕ УЧЕБНОГО ПРЕДМЕТА «РОДНОЙ (ТАТАРСКИЙ) ЯЗЫК»

Структура программы отражает основную направленность татарского языка на формирование и развитие коммуникативной, лингвистической и культуроведческой компетенций. В ней имеются три содержательные линии, обеспечивающие формирование указанных компетенций:

- содержание, направленное на формирование и развитие коммуникативной компетенции;
- содержание, направленное на формирование и развитие лингвистической компетенции;
- содержание, направленное на формирование и развитие культуроведческой компетенции.

Первая содержательная линия представлена в разделах «Речевое общение», «Речевая деятельность», «Функциональные разновидности языка», «Культура речи».

Вторая содержательная линия включает разделы «Фонетика», «Орфоэпия», «Графика», «Морфемика и словообразование», «Лексикология и фразеология», «Морфология», «Синтаксис», «Орфография и пунктуация», «Стилистика».

Третья содержательная линия представлена в разделе «Язык и культура», в котором изучаются отражение в языке культуры и истории татарского народа, его место и связь с другими народами, живущими в России; нормы и особенности татарской разговорной речи; татарский речевой этикет.

Содержание, обеспечивающее формирование и развитие коммуникативной компетенции

Речевое общение.

Разновидности речевого общения: непосредственное и опосредованное, устное и письменное, диалогическое и монологическое – и их особенности.

Сферы речевого общения: бытовая, социально-культурная, научная, официально-деловая.

Ситуация речевого общения и ее компоненты: участники и обстоятельства речевого общения; личное и неличное, официальное и

неофициальное, подготовленное и спонтанное общение. Овладение нормами речевого поведения в типичных учебных ситуациях и во внеклассной работе.

Условия речевого общения. Успешность речевого общения как достижение прогнозируемого результата.

Речевая деятельность.

Речь как деятельность. Виды речевой деятельности и их особенности.

Чтение: культура работы с книгой и другими источниками информации, включая СМИ и ресурсы Интернета, приемы работы с ними. Овладение различными видами чтения.

Аудирование: понимание коммуникативных целей говорящего, понимание на слух различных текстов, установление смысловых частей текста и определение их связей.

Говорение.

Продуцирование устных монологических высказываний на различные темы. Участие в диалогах.

Письмо.

Умение передавать содержание прослушанного или прочитанного текста в письменной форме. Создание собственных письменных высказываний на различные темы. Написание сочинений, отзывов и рецензий.

Текст как продукт речевой деятельности. Его смысловая и композиционная целостность. Тема, основная мысль текста. Различные функциональные типы речи: описание, повествование, рассуждение. Анализ текста (его темы, основной мысли, принадлежности определенному стилю).

Функциональные разновидности языка: разговорный язык, функциональные стили и их жанры.

Культура речи.

Понятие о культуре речи, основные ее составляющие.

Содержание, обеспечивающее формирование и развитие лингвистической (языковедческой) компетенции

Синтаксис.

Синтаксис как раздел науки о языке.

Виды сложных предложений: сложносочиненные и сложноподчиненные предложения.

Союзные и бессоюзные сложносочиненные предложения. Сложноподчиненные предложения с несколькими придаточными.

Виды сложноподчиненных предложений по структуре и значению.

Прямая и косвенная речь.

Синтаксический анализ различных словосочетаний и предложений, правильное использование их в речи. Использование синтаксической синонимии для усиления выразительности речи.

Орфография и пунктуация.

Орфография как система правил правописания.

Правописание гласных и согласных, употребление ъ и ь.

Слитное, дефисное и раздельное написание слов.

Употребление строчной и прописной букв.

Правила переноса.

Использование орфографических словарей.

Пунктуация как система правил правописания.

Знаки препинания, их функции.

Знаки препинания в простых и сложных предложениях.

Знаки препинания в предложениях с прямой речью, диалогах и при цитатах.

Развитие на уроках родного языка орфографических и пунктуационных способностей учащихся. Осознание их важности при устной и письменной речи.

Употребление орфографических словарей и другой справочной литературы при развитии орфографических и пунктуационных способностей учащихся.

Стилистика.

Стили речи (научный, официально-деловой, разговорный, художественный, публицистический) и их особенности.

Умение выступать перед аудиторией: выбор темы, определение цели и задач; учет круга интересов слушателей при выборе выразительных средств.

Особенности устной и письменной речи.

Работа с текстами разных жанров и стилей.

Перевод текстов с татарского языка на русский.

Содержание, обеспечивающее формирование и развитие культуроведческой компетенции

Язык и культура. Отражение в языке культуры и истории татарского народа, его место и связь с другими народами, живущими в России.

Нормы и особенности татарской разговорной речи.

Татарский речевой этикет.

Выявление национально-культурных единиц родного языка в произведениях фольклора, в художественной литературе и исторических текстах, объяснение их значений посредством лингвистических словарей.

Использование норм татарской разговорной речи в повседневной жизни: в учебе и во внеклассной работе.

9 класс		
Синтаксис сложного предложения Виды сложных предложений: сложносочиненные и сложноподчиненные предложения. Союзные и бессоюзные сложносочиненные предложения. Сложноподчиненные предложения с несколькими придаточными. Виды сложноподчиненных предложений по структуре и значению. Прямая и косвенная речь. 2. Синтаксический анализ различных словосочетаний и предложений, правильное использование их в речи. Использование синтаксической синонимии для усиления выразительности речи.	37	Использовать в собственной речи прямую и косвенную речь; находить грамматическую основу предложения, опознавать предложения простые и сложные (синтетическое сложноподчиненное предложение, аналитическое сложноподчиненное предложение и др.) и употреблять их в речевой практике; понимать строение сложноподчиненных предложений в татарском и русском языках; проводить синтаксический анализ.
Орфография и пунктуация Орфография как система правил правописания. Правописание гласных и согласных, употребление ъ и ь. Слитное, дефисное и раздельное написание слов. Употребление строчной и прописной букв. Правила переноса. Использование орфографических словарей. Пунктуация как система правил правописания. Знаки препинания, их функции.	24	Сопоставлять и анализировать звуковой и буквенный состав слова: использовать знание алфавита при поиске информации; использовать орфографические словари; находить орфографические ошибки и исправлять их; писать контрольные диктанты, изложения, сочинения; изложения с элементами сочинения; проводить фонетический и орфоэпический анализ слова. Владеть основными правилами пунктуации; знать правила постановки знака тире между подлежащим и сказуемым; опи-

Знаки препинания в простых и сложных предложениях. Знаки препинания в предложениях с прямой речью, диалогах и при цитатах. 2. Развитие на уроках родного языка орфографических и пунктуационных способностей учащихся. Осознание их важности при устной и письменной речи. Употребление орфографических словарей и другой справочной литературы при развитии орфографических и пунктуационных способностей учащихся.		раться на грамматико-интонационный анализ при объяснении расстановки знаков препинания в предложении; опознавать знаки препинания в сложных предложениях; находить пунктуационные ошибки и исправлять их; писать контрольные диктанты, изложения, сочинения; изложения с элементами сочинения; проводить пунктуационный анализ.
Стилистика Стили речи (научный, официально-деловой, разговорный, художественный, публицистический) и их особенности. Умение выступать перед аудиторией: выбор темы, определение цели и задач; учет круга интересов слушателей при выборе выразительных средств. Особенности устной и письменной речи. Работа с текстами разных жанров и стилей. Перевод текстов с татарского языка на русский.	19	Овладеть основными нормами татарского литературного языка; соблюдение их в устных и письменных высказываниях различной коммуникативной направленности; осознавать важность нормативного произношения для культурного человека, уважительно относиться к родному языку; овладеть основными правилами литературного произношения и ударения в рамках изучаемого словарного состава; анализировать и оценивать с орфоэпической точки зрения чужую и собственную речь; корректировать собственную речь; осознавать важность овладения лексическим богатством и разнообразием литературного татарского языка для формирования собственной речевой культуры; использовать нормативные словари для получения информации о нормах современного татарского литературного языка.
Развитие речи	25	Создание собственных текстов по предложенным планам: изложение подробное и выборочное, изложение с элементами сочинения, сочинение-повествование, сочинение-описание, сочинение-рассуждение.

Календарь-тематик планлаштыру

Татар теле

Сыйныф: 9 (*татар төркемнәре*)
Укытучы: _____
Сәгатьләр саны:
Барлыгы *68* сәг.; атнага *2* сәг.
Диктант – *5 (2)* сәг.
Изложение – *2 (1)* сәг.
Сочинение – 7 *(2)* сәг.
Планлаштырылган контроль дәресләр *5* , тестлар _6_.

Дәрес темасы	Сәгать саны	Укучы эшчәнлегенә характеристика	Көтелгән нәтиҗәләр			Контроль эш төрләре	Үткәрү вакыты	
			Предмет	Метапредмет	Шәхескә кагылышлы		План	Факт
Синтаксис. Простое предложение. Повторение. / Гади җөмлә синтаксисы. Кабатлау (6 ч.)								
“И Туган телем” темасына әңгәмә	1	Телдән эш. Автор әйтергә теләгән фикерне табып әйтү.	“И Туган телем!” темасына диалог төзи белү. Туган тел, туган җир, сөйләм культурасы.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү, телдән нәтиҗә чыгару, уку проблемасын чишү өчен план төзү. КУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җавапларын телдән матур,	Башкаларны кабул итү, аңлау, фикерләрне җиткерә алу	агымдагы		

				дөрес итеп әйтә белү. РУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү.				
8 нче сыйныфта өйрәнгән сүзләр бәйләнешен кабатлау	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш, төркемнәрдә эшләү	Тезүле бәйләнеш, ияртүле бәйләнеш, тиңдәш кисәкләр, гомумиләштерүче сүзләр, теркәгеч, интонация, кушымчалар, фигыль формалары, бәйлек, бәйлек сүз, сүз тәртибе, тыныш билгесе. Сүзләр арасындагы тезүле һәм ияртүле бәйләнешләр таный һәм аера белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү, телдән нәтиҗә чыгару, уку проблемасын чишү өчен план төзү. КУУГ: коллектив фикер алышуында катнашу. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җаваплларын телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		
Гади җөмлә синтаксисы. Җөмләнең баш һәм иярчен кисәкләрен кабатлау.	1	Күнегүләр өстендә язма эш, җөмлә кисәкләренә хас кагыйдәләрне искә төшерү, тәрҗемә итү, өстәмә сорауларга җавап бирү,	“Ия, хәбәр, аергыч, тәмамлык, хәл, аныклагыч” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү, язма сөйләмдә куллана белү	ТБУУГ: алган белемнәрне гамәли куллана белү, телдән нәтиҗә чыгару. КУУГ: мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерлә-	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		

		төркемнәрдә эшләү		рен һәм җавапларын телдән матур, дөрес итеп әйтү белү.				
Гади җөмләләрне төркемләү. Грамматик анализ төрләре.	1	Телдән эш, күнегүләр һәм өстәмә биремнәр өстендә язма эш	“Хикәя, сорау, боерык, тойгылы, җыйнак, җәенке, тулы, ким, ике составлы, бер составлы җөмләләр турындагы” төшенчәләрнең мәгънәләренә төшенү, язма сөйләмдә куллана белү	ТБУУГ: дәреснең проблемасын һәм куелган бурычларны дөрес аңлау. Фикерләүдә логик чылбыр төзү. КУУГ: мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек күрсәтү. РУУГ: эшләгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		
Җөмләдә сүзләр бәйләнеше. Диалогик һәм монологик сөйләм. Бәйләнешле сөйләм үстерү.	1	Телдән эш, күнегүләр һәм өстәмә биремнәр өстендә язма эш	“Җөмлә кисәге, сүз тәртибе, сүзләр бәйләнеше” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү, язма сөйләмдә куллана белү	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: тема буенча әңгәмә кора белү, ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җавапларын телдән матур, дөрес итеп әйтү белү.	Үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Гади җөмлә синтаксисын кабатлау белән бәйле **сочинение:**	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Равил Заһидуллинның “Курайчы” картинасын тасвирлау.	ТБУУГ: Равил Заһидуллинның “Курайчы” картинасы буенча, логик бәйләнешне саклап,	Үз текстыңны төзүгә кызыксыну булу; сөйләм камиллегенә омтылу; сочинение язу барышында фи-	агымдагы		

Равил Заһидуллин. “Курайчы”.				сочинение яза алу; текстны язганда, татар теленең дөрес язу кагыйдәләрен һәм әдәби нормаларын саклау. КУУГ: картинада тасвирланган күренешләр буенча үз фикереңне дөрес итеп белдерә алу. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.	керләреңне төгәл һәм ирекле куллану өчен грамматик чараларның һәм сүзлек запасы җитәрлек булу			
Синтаксис и пунктуация сложного предложения. / Кушма җөмлә синтаксисы һәм пунктуация (34 ч.)								
Хаталар өстендә эш. Кушма җөмлә синтаксисы һәм пунктуация. Кушма җөмлә турында мәгълүмат.	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш	“Синтаксис, пунктуация, кушма җөмлә, җөмләнең баш кисәкләре, тиңдәш кисәкләр” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү	ТБУУГ: мөстәкыйль рәвештә дәреснең проблемасын һәм максатларын формалаштыру, телдән нәтиҗә чыгару, уку проблемасын чишү өчен план төзү. КУУГ: тыңлый белү, коллектив фикер алышуда катнашу. РУУГ: кагыйдә, күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	Үз уңышларыңның (уңышсызлыкларыңның) сәбәпләре турында фикер йөртү.	агымдагы		
Кушма җөмлә турында	1	Таблицаны карау, нәтиҗә	“Кушма җөмлә, җөмләнең баш	ТБУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә	Башкаларны кабул итү, аңлау, үз фике-	агымдагы		

мәгълүмат. Төрләре.		ясау, күнегүләр өстендә язма эш	кисәкләре” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү, гади һәм кушма җөмләләрне аера һәм куллана белү	тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу. КУУГ: үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү, үз эшчәнлегеңне контрольгә алу, үзконтроль.	реңне җиткерә алу.			
Тезмә кушма җөмлә. Теркәгечсез тезмә кушма җөмләләр турында мәгълүмат.	1	Теркәгечсез тезмә кушма җөмләләр янында тыныш билгеләренең куелышына игътибар итү, күнегүләр өстендә язма эш	“Тезмә кушма җөмлә, интонация, тыныш билгесе” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү, теркәгечсез тезмә кушма җөмләләр янындагы тыныш билгеләрен аера һәм куллана белү	ТБУУГ: мөстәкыйль рәвештә дәреснең проблемасын һәм максатларын формалаштыру, телдән нәтиҗә чыгару, уку проблемасын чишү өчен план төзү. КУУГ: коллектив фикер алышуда катнашу. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җаваплары дөрес итеп яза белү.	Туган телнең (татар теленең) байлыгын, матурлыгын аңлау, туган тел белән горурлану; сөйләмне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Теркәгечле тезмә кушма җөмләләр турында мәгълүмат.	1	Теркәгечле тезмә кушма җөмләләр янында тыныш билгеләренең куелышына	“Тезмә кушма җөмлә, теркәгеч, интонация, тыныш билгесе, схема” төшенчәләренең	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр табу; үзеңнең белем систе-	Әхлак сыйфатлары булдыру..	агымдагы		

		игътибар итү, күнегүләр өстендә язма эш	мәгънәләренә төшенү, тер-кәгечсез тезмә кушма җөмләләр янындагы тыныш билгеләрен аера һәм куллана белү	масында ориентлаша белү. КУУГ: мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек иници-ативасы күрсәтү. РУУГ: эшләгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү; биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.				
Тезмә кушма җөмлә синтак-сисын кабатлау белән бәйле **со-чинение:** “Көзге өмәдә”.	1	Үз-үзеңә кон-троль ясау	“Көз, өмә, та-бигать, тема” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү, тезмә кушма җөмләләр янында тыныш билгеләрен кул-лана белү	ТБУУГ: төрле мәгълүмат чаралары белән эшли, кирәкле мәгълүматны таба, анализлый һәм үз эшчәнлегендә кулла-на белү; фикерләүдә логик чылбыр төзү. КУУГ: сыйныфташ-лар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәт-тәшлек итү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фи-керләрен һәм җава-плары телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен нығыту	тематик		
Хаталар өстендә эш. Күп тезмәле кушма җөмлә.	1	Күнегүләр өстендә язма эш, телдән эш	“Күп тезмәле кушма җөмлә, җөмләнең баш кисәкләре, ты-ныш билгеләре”	ТБУУГ: төп бил-геләрне аерып алу ни-гезендә кагыйдә фор-малаштыру; үзеңнең белем системасында	Үз уңышларының (уңышсызлыкла-рының) сәбәпләре турында фикер йөртү	агымдагы		

			төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү, күп тезмәле кушма җөмлә янындагы тыныш билгеләрен аера һәм куллана белү	ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү. РУУГ: эшләнгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү.				
Иярченле кушма җөмләләр турында төшенчә (төре, төзелеше)	1	Күнегүләр өстендә язма эш, телдән эш	“Иярченле кушма җөмлә, баш җөмлә, иярчен җөмлә, мәгънә, төзелеш” төшенчәләрен телдән һәм язма сөйләмдә куллана белү.	ТБУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу; яңа белемнәр табу; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җаваплларын телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау .	агымдагы		
Синтетик һәм аналитик иярчен җөмләләрнең үзенчәлекләре, аларның синонимлыгы.	1	Күнегүләр өстендә язма эш, телдән эш	“Иярченле кушма җөмлә, баш җөмлә, иярчен җөмлә, синтетик, аналитик, бәйләүче чаралар”	ТБУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу; яңа белемнәр табу; үзеңнең белем системасында ориентлаша	Күршеңә ярдәм итүдә танып-белү инициативасы күрсәтү; үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау .	агымдагы		

			төшенчәләрен телдән һәм язма сөйләмдә куллана белү.	белү. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.				
Мөнәсәбәтле сүзләрнең һәм ияртүче теркәгечләрнең үзенчәлекләре.	1	Тыңлап аңлау	“Мөнәсәбәтле сүз, ияртүче теркәгеч, аналитик чара” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр туплау. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.	Ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү, үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш, таблица карау, нәтиҗә ясау.	“Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләре: өтер, сызык, ике нокта” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: мөстәкыйль рәвештә дәреснең проблемасын һәм максатларын формалаштыру, телдән нәтиҗә чыгару, уку проблемасын чишү өчен план төзү. КУУГ: коллектив фикер алышуда катнашу. РУУГ: алган белемнәрне гамәли куллана	Татар теленең байлыгын, матурлыгын аңлау; сөйләмне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		

				белү, нәтиҗәләрне формалаштыру; дәреснең проблемасын һәм максатларын формалаштыру, телдән нәтиҗә чыгару.				
Тезмә һәм иярченле кушма җөмләләрдәге тыныш билгеләре куелышына карата **аңлатмалы диктант.**	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Орфографик, пунктацион һәм сүз тәртибе ягыннан дөрес язу күнекмәләрен булдыру.	ТБУУГ: бирелгән текстны һәм грамматик биремнәрне мөстәкыйль рәвештә чишә белү; билгәннәрне искә төшереп, диктант текстындагы сүзләрне дөрес язу һәм грамматик биремне башкару. КУУГ: ишетеп аңлау, фикереңне җиткерә белү. РУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү.	Язма сөйләмеңне камилләштерү	тематик		
Хаталар өстендә эш. Иярченле кушма җөмләнең мәгънә ягыннан төрләре. Иярчен ия һәм иярчен хәбәр җөмләләр.	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш. Таблица карау, нәтиҗә ясау.	“Иярчен ия җөмлә, иярчен хәбәр җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр туплау. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: эшләнгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		

Иярчен тәмамлык җөмлә.	1	Таблица карау, нәтиҗә ясау. Шигырьне сәнгатьле уку, рус теленә тәрҗемә итү. Өстәмә биремнәр башкару.	“Иярчен тәмамлык җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр туплау. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		
Иярчен аергыч җөмлә.	1	Таблица карау, нәтиҗә ясау. Күнегүләр өстендә язма эш	“Иярчен аергыч җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: мөстәкыйль рәвештә дәреснең проблемасын һәм максатларын формалаштыру, телдән нәтиҗә чыгару, уку проблемасын чишү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү. РУУГ: тыңлый белү, иптәшеңнең гамәлләрен бәяләү.	Телне өйрәнүгә кызыксыну уяту; үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Изложение	1	Тыңлап аңлау	Эчтәлекне аңлап язу. Орфографик, пунктацион һәм	ТБУУГ: текстны кыскарту алымнарын белү; текстның төп фикерен форма-	Ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү,	тематик		

			сүз тәртибе ягыннан дөрес язу күнекмәләрен булдыру.	лаштыру; тексттагы һәр абзацка исем бирү; бирелгән текстан төп мәгълүматны аера белү; план төзи белү; кыска текст төзи белү; изложение яза белү. Тәкъдим ителгән текстны язма формада күрсәтә алу; башлангыч текстның темасыннан чыгып, логик бәйләнешне саклый алу. КУУГ: ишетеп аңлау. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.	үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.			
Хаталар өстендә эш. Иярчен вакыт җөмлә.	1	Таблица карау, нәтиҗә ясау. Шигырьне сәнгатьле уку, биремнәрне башкару. Күнегүләр өстендә язма эш, телдән эш	“Иярчен вакыт җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр туплау. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: эшләнгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү.	Үз уңышларыңның (уңышсызлыкларыңның) сәбәпләре турында фикер йөртү.	агымдагы		

Иярчен урын җөмлә.	1	Таблица карау, нәтиҗә ясау. Мәкальне уку, биремнәрне башкару.	“Иярчен урын җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр табу. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	Үз уңышларыңның (уңышсызлыкларыңның) сәбәпләре турында фикер йөртү. Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Иярчен ия, хәбәр, тәмамлык, аергыч, вакыт һәм урын җөмләләргә карата **грамматик биремле диктант.**	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Сүзләрне дөрес язу	ТБУУГ: белгәннәрне искә төшереп, диктант текстындагы сүзләрне дөрес язу һәм грамматик биремне башкару. КУУГ: ишетеп аңлау һәм дөрес язу. РУУГ: бирелгән текстны һәм грамматик биремнәрне мөстәкыйль рәвештә чишә белү	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен ныгыту	тематик		
Хаталар өстендә эш. Иярчен рәвеш җөмлә.	1	Хаталар өстендә эш, кагыйдәләрне искә төшерү. Таблица карау, нәтиҗә ясау.	“Иярчен рәвеш җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр табу. КУУГ: мәгълүмат	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

		Мәкальне уку, биремнәрне башкару.	кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.				
Иярчен күләм җөмлә.	1	Кагыйдәләрне искә төшерү. Таблица карау, нәтиҗә ясау. Текстны уку, партадашы белән диалог оештыру.	“Иярчен күләм җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: эшләгәнгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү.	Эшчәнлек стилен формалаштыру.	агымдагы		
Иярчен сәбәп җөмлә.	1	Кагыйдәләрне искә төшерү. Җөмләләргә анализ ясау, тыныш билгеләрен аңлату. Таблица карау, нәтиҗә ясау. Күнегүләр өстендә эш.	“Иярчен сәбәп җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр туплау; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү;	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

				мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: эшләгәнгән эшнең сыйфатын һәм дәрәҗәсен билгеләү.				
Проект эше	1	Проект эше белән танышу. Сорауларга җавап бирү.	“Һөнәр, укытучы, сыйфатлар” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җаваплларын телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Укучының башкаларны кабул итүе, аңлавы, фикерләрен җиткерә алуы.	агымдагы		
Иярчен вакыт, урын, рәвеш, күләм һәм сәбәп җөмләләрне кабатлау белән бәйле **сочинение:** “Минем киләчәгем”	1	Үз-үзеңә контроль ясау	“Һөнәр, киләчәк, язмыш, мөнәсәбәт, туган ил” төшенчәләренең мәгънәләренә төшенү. Орфографик, пунктацион һәм сүз тәртибе ягыннан дөрес язу күнекмәләрен булдыру	ТБУУГ: тема буенча, логик бәйләнешне саклап, сочинение яза алу; текстны язганда, татар теленең дөрес язу кагыйдәләрен һәм әдәби нормаларын саклау. КУУГ: бирелгән тема буенча үз фикереңне дөрес итеп белдерә алу. РУУГ: үз фикерләрен	Үз текстыңны төзүгә кызыксыну булу; сөйләм камиллегенә омтылу; сочинение язу барышында фикерләреңне төгәл һәм ирекле куллану өчен грамматик чараларның һәм сүзлек запасы җитәрлек булу	тематик		

				язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.				
Хаталар өстендә эш. Иярчен максат җөмлә.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Таблица карау, нәтиҗә ясау. Күнегүләр өстендә эш.	“Иярчен максат җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен куллана һәм аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; яңа белемнәр туплау; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: тыңлый белү, коллектив фикер алышуында катнашу; иптәшеңнең гамәлләрен бәяләү, күршең белән хезмәттәшлек итү. РУУГ: үз фикерләрен һәм җавапларын телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Иярчен шарт җөмлә.	1	Сынамышларны уку, өстәмә биремнәрне башкару. Таблица карау, нәтиҗә ясау. Күнегүләр өстендә эш.	“Иярчен шарт җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм куллана белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: тыңлый белү, коллектив фикер алышуында катнашу. РУУГ: үз фикерләрен һәм җавапларын	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

				телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Иярчен кире җөмлә.	1	Мисалларны уку, өстәмә биремнәрне башкару. Таблица карау, нәтиҗә ясау. Күнегүләр өстендә эш.	“Иярчен кире җөмлә, аналитик, синтетик” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Иярченле кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм куллана белү.	ТБУУГ: төп билгеләрне аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: тыңлый белү, коллектив фикер алышуында катнашу. РУУГ: үз фикерләрен һәм җаваплары телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үз уңышларыңның (уңышсызлыкларыңның) сәбәпләре турында фикер йөртү.	агымдагы		
Кушма җөмлә төрләрен һәм тыныш билгеләрен кабатлау.	1	Шигырьне сәнгатьле уку, өстәмә биремнәрне башкару. Күнегүләр өстендә эш.	“Кушма җөмлә, тыныш билгесе” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм урынлы куллана белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: тыңлый белү, коллектив фикер алышуында катнашу. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Кушма җөмлә синтаксисын кабатлау белән бәйле **сочинение:** Аркадий Пластов. “Чишмә”.	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Орфографик, пунктацион һәм сүз тәртибе ягыннан дөрес язу күнекмәләрен булдыру	ТБУУГ: Аркадий Пластовның “Чишмә” картинасы буенча, логик бәйләнешне саклап, сочинение яза алу; текстны язганда, татар теленең дөрес язу кагыйдәләрен һәм әдәби нормаларын	Үз текстыңны төзүгә кызыксыну булу; сөйләм камиллегенә омтылу; сочинение язу барышында фикерләреңне төгәл һәм ирекле куллану өчен грамматик чараларның	тематик		

				саклау. КУУГ: картинада тасвирланган күренешләр буенча үз фикереңне дөрес итеп белдерә алу. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, үз фикерләрен һәм җавапларын телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	һәм сүзлек запасы җитәрлек булу			
Хаталар өстендә эш. Кушма җөмлә төрләрен кабатлау.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Шигырьне сәнгатьле уку, өстәмә биремнәрне башкару. Күнегүләр өстендә эш.	“Кушма җөмлә, тыныш билгесе” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм урынлы куллана белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: тыңлый белү, коллектив фикер алышуында катнашу. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Кушма җөмләдә тыныш билгеләренең куелышы кабатлау.	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш	“Кушма җөмлә, тыныш билгесе” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм урынлы куллана белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Кушма җөмлә төрләрен кабатлау. Синтак-	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма	“Кушма җөмлә, тыныш билгесе, синтаксик ана-	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү	агымдагы		

сик анализ ясау үзенчәлеге.		эш. Җөмләләргә синтаксик анализ ясау, синонимнарын әйтү.	лиз” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм урынлы куллана белү.	КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	чикләрен чамалау.			
Кушма җөмлә төрләрен һәм тыныш билгеләрен гомумиләштереп кабатлау.	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш	“Кушма җөмлә, тыныш билгесе, синтаксик анализ” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм урынлы куллана белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Кушма җөмләләргә карата **контроль диктант.**	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Сүзләрне дөрес язу	ТБУУГ: белгәннәрне искә төшереп, диктант текстындагы сүзләрне дөрес язу һәм грамматик биремне башкару. КУУГ: ишетеп аңлау	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен ныгыту	тематик		

				һәм дөрес язу. РУУГ: бирелгән текстны һәм грамматик биремнәрне мөстәкыйль рәвештә чишә белү				
Хаталар өстендә эш. Кушма җөмлә төрләрен һәм тыныш билгеләрен гомумиләштереп кабатлау.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Күнегүләр өстендә эш. Кушма җөмләләргә синтаксик анализ ясау.	“Кушма җөмлә, тыныш билгесе, синтаксик анализ” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Кушма җөмләләрдә тыныш билгеләрен аера һәм урынлы куллана белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Прямая и косвенная речь. Текст. / Текст. Туры һәм кыек сөйләм (6ч.)								
Текст синтаксисы. Текст турында гомуми төшенчә.	1	Текстны уку, рус теленә тәрҗемә итү, текстның төрен ачыклау. Фикер алышу.	“Текст, микротекст, макротекст, хикәяләү, тасвирлау, фикерләү” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; яңа белемнәр тубу; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; үз фикереңне тулы	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

				һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Тасвирлаулы текст белән бәйле **сочинение:** Әмир Мәҗитов. “Малай”.	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Орфографик, пунктацион һәм сүз тәртибе ягыннан дөрес язу күнекмәләрен булдыру	ТБУУГ: Әмир Мәҗитовның “Малай” картинасы буенча, логик бәйләнешне саклап, сочинение яза алу; текстны язганда, татар теленең дөрес язу кагыйдәләрен һәм әдәби нормаларын саклау. КУУГ: бирелгән тема буенча үз фикереңне дөрес итеп белдерә алу. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.	Үз текстыңны төзүгә кызыксыну булу; сөйләм камиллегенә омтылу; сочинение язу барышында фикерләреңне төгәл һәм ирекле куллану өчен грамматик чараларның һәм сүзлек запасы җитәрлек булу	тематик		
Хаталар өстендә эш. Туры һәм кыек сөйләм.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Рус теленә тәрҗемә итү өстендә язма эш, телдән эш	“Туры сөйләм, кыек сөйләм, чит сөйләм, автор сөйләме” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; яңа белемнәр тубу; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

				эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; үз фикереңне тулы һәм төгәл итеп әйтә белү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Туры сөйләм төрләре.	1	Текстның татарча вариантын уку, автор һәм чит сөйләмне аерып әйтү, туры сөйләмне кыек сөйләмгә үзгәртү. Фикер алышу.	“Туры сөйләм, диалог, монолог, цитата” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Мөстәкыйль эшләү күнекмәреңне ныгыту	агымдагы		
Туры сөйләм янында тыныш билгеләре.	1	Цитатаны уку, мәгънәсен аңлату. Фикер алышу. Күнегүләр өстендә эш.	“Туры сөйләм, автор, тыныш билгесе” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; коллектив фикер алышуда катнашу. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.	Туганнарны, өлкәннәрне хөрмәт итә белү	агымдагы		
Текст синтак-	1	Үз-үзеңә кон-	Сүзләрне дөрес	ТБУУГ: белгәннәрне	Ирекле фикер	тематик		

сисына карата **иҗади диктант.**		троль ясау	язу	искә төшереп, диктант текстындагы сүзләрне дөрес язу. КУУГ: ишетеп аңлау һәм дөрес язу. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.	йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү, үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.			
Хаталар өстендә эш. Текст. Туры һәм кыек сөйләмне кабатлау		Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү.	“Туры сөйләм, кыек сөйләм, чит сөйләм, автор сөйләме, диалог, монолог, цитата, тыныш билгесе” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; коллектив фикер алышуда катнашу. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.	үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Стилистика./ Стилистика (14 ч.)								
Стилистика һәм сөйләм культурасы. Сөйләм стильләре турында мәгълүмат	1	Текстны уку, рус теленә тәрҗемә итү, текстның кайсы стильгә караганлыгын әйтү, үзара чагыштыру. Фикер алышу.	“Стилистика, стиль” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыру-	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

				да хезмәттәшлек итү; фикерләү сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Сөйләмә стиль.	1	Язган хат уку, фикер алышу. Сөйләшкәндә кабул ителгән кагыйдәләр белән танышу, нәтиҗә ясау.	“Сөйләмә стиль, әңгәмә, сөйләшү” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Эшчәнлек стилен формалаштыру.	агымдагы		
Шәхси хатлар.	1	Хат язуның кагыйдәләрен әйтү. Фикер алышу.	“Хатлар стиле, автор, эндәшү” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Хатлар стилен аера һәм куллана белү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: мәгълүмат туплауда үзара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		

Язма сөйләм стильләренең үзенчәлеге. Фәнни стиль.	1	Хатлар уку. Фикер алышу. Терминнарны аеру, мисаллар язу.	“Фәнни стиль, мәкалә, дәреслек, фәнни доклад, лекция” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Фәнни стильне аера һәм куллана белү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: күршең белән хезмәттәшлек итү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау.	агымдагы		
Проект эше белән танышу. Рәсми стиль. Төрле эш кәгазьләре (белешмә, аңлатма язуы) үрнәкләрен язу.	1	Текст уку, диалог төзү. Төрле эш кәгазьләре (белешмә, аңлатма язуы) үрнәкләрен язу.	“Рәсми стиль, закон маддәсе, карар, белешмә, аңлатма язуы” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Рәсми стильне аера белү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: күршең белән хезмәттәшлек итү; фикер сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү, үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Рәсми стиль. Төрле эш кәгазьләре (раслама, ышанычнамә, белдерү) үрнәкләрен язу	1	Текст уку, диалог төзү. Төрле эш кәгазьләре (раслама, ышанычнамә, белдерү) үрнәкләрен язу.	“Рәсми стиль, раслама, ышанычнамә, белдерү” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Рәсми стильне аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: күршең белән хезмәттәшлек итү; фикер сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен	Ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү, үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		

				телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Рәсми стиль. Төрле эш кәгазьләре (гариза, автобиография, характеристика) үрнәкләрен язу	1	Текст уку, диалог төзү. Төрле эш кәгазьләре (гариза, автобиография, характеристика) үрнәкләрен язу.	“Рәсми стиль, гариза, автобиография, характеристика” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Рәсми стильне аера белү.	ТБУУГ: төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: күршең белән хезмәттәшлек итү; фикер сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		
Публицистик стиль (мәкалә, интервью, репортаж)	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш. Мәкалә язу.	“Публицистик стиль, мәкалә, интервью, репортаж” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Публицистик стильне аера һәм куллана белү.	ТБУУГ: төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү; фикер сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		
Публицистик стиль (реклама, интернет)	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш.	“Публицистик стиль, мәкалә, интервью, реклама, интернет”	ТБУУГ: төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; үзеңнең	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен ныгыту	агымдагы		

		Реклама ясау.	төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Публицистик стильне аера һәм куллана белү.	белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: мәгълүмат туплауда узара хезмәттәшлек инициативасы күрсәтү; фикер сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Проект эше. Матур әдәбият стиле	1	Проект эше белән танышу. Фикер алышу, нәтиҗә ясау.	“Матур әдәбият стиле, хикәя, шигырь” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Матур әдәбият стилен аера һәм куллана белү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: коллектив фикер алышуында катнашу. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү, үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	агымдагы		
Стилистиканы кабатлау белән бәйле **сочинение**	1	Үз-үзеңә контроль ясау	“Ел фасылы, табигать, тема” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: белгәннәрне искә төшереп, диктант текстындагы сүзләрне дөрес язу һәм грамматик биремне башкару. КУУГ: ишетеп аңлау һәм дөрес язу. РУУГ: бирелгән текстны һәм грамма-	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен ныгыту. Укучының башкаларны кабул итүе, аңлавы, фикерен җиткерә алуы.	тематик		

				тик биремнәрне мөстәкыйль рәвештә чишә белү				
Хаталар өстендә эш. Сөйләм культурасы. Калькалар.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Текстны уку, татар теленә тәрҗемә итү. Фикер алышу.	“Сөйләм культурасы, калька” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Сөйләм культурасын, калькаларны аера алу һәм куллана белү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру; дәрестә алган мәгълүматтан файдаланып, биремне эшләү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; фикерләү сәләтен үстерү. РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		
Сөйләм культурасы. Калькалар. Кабатлау	1	Текстны уку, татар теленә тәрҗемә итү. Фикер алышу. Түгәрәк өстәл артында сөйләшү, текст төзү.	“Сөйләм культурасы, калька” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Сөйләм культурасын, калькаларны аера алу һәм куллана белү.	ТБУУГ: фикерләүдә логик чылбыр төзү; төп билгеләрен аерып алу нигезендә кагыйдә формалаштыру. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү.	Үзмаксат кую, үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		

				РУУГ: бәйләнешле сөйләм, фикерләрен телдән матур, дөрес итеп әйтә белү.				
Стилистикага һәм сөйләм культурасына карата **контроль диктант**	1	Үз-үзеңә контроль ясау	Сүзләрне дөрес язу	ТБУУГ: белгәннәрне искә төшереп, диктант текстындагы сүзләрне дөрес язу һәм грамматик биремне башкару. КУУГ: ишетеп аңлау һәм дөрес язу. РУУГ: бирелгән текстны һәм грамматик биремнәрне мөстәкыйль рәвештә чишә белү	Мөстәкыйль эшләү күнекмәләрен ныгыту	тематик		
Повторение материала, пройденного в течение учебного года / 5-9 нчы сыйныфларда өйрәнгәннәрне кабатлау (7 ч.)								
Хаталар өстендә эш. 5-9 нчы сыйныфларда өйрәнгәннәрне кабатлау.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш.	“Сингармонизм, транскрипция, басым, иҗек, хәреф, аваз” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү. Фонетик закончалыкларны таный һәм кулланa белү.	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; фикерләү сәләтен үстерү. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.	Үз уңышларының (уңышсызлыкларының) сәбәпләре турында фикер йөртү.	агымдагы		
Сүз төзелеше һәм сүз ясалышы; бүлек-	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә	“Сүз төзелеше, сүз ясалышы, тамыр, кушымча,	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү.	Үз уңышларының (уңышсызлыкларының) сәбәпләре	агымдагы		

ләрен кабатлау.		төшерү. Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш.	нигез” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	КУУГ: сыйныфташлар һәм укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; фикерләү сәләтен үстерү. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.	турында фикер йөртү.			
5-9 нчы сыйныфларда өйрәнгәннәрне гомумиләштереп кабатлау белән бәйле **сочинение:** Ольга Воробьёва. “Сирень”.	1	Үз-үзеңә контроль ясау	“Рәссам, картина, сирень, табигать, тема” төшенчәләренең мәгънәсенә төшенү.	ТБУУГ: Ольга Воробьёваның “Сирень” картинасы буенча, логик бәйләнешне саклап, сочинение яза алу; текстны язганда, татар теленең дөрес язу кагыйдәләрен һәм әдәби нормаларын саклау. КУУГ: бирелгән тема буенча үз фикереңне дөрес итеп белдерә алу. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.	Үз текстыңны төзүгә кызыксыну булу; сөйләм камиллегенә омтылу; сочинение язу барышында фикерләреңне төгәл һәм ирекле куллану өчен грамматик чараларның һәм сүзлек запасы җитәрлек булу	тематик		
5-9 нчы сыйныфларда өйрәнгәннәрне гомумиләштереп кабатлау.	1	Хаталар өстендә эшләү, кагыйдәләрне искә төшерү. Телдән эш, күнегүләр	“Сүз төркемнәре, морфологик анализ” төшенчәләренең мәгънәсенә	ТБУУГ: үзеңнең белем системасында ориентлаша белү. КУУГ: сыйныфташлар һәм	Үз уңышларыңның (уңышсызлыкларыңның) сәбәпләре турында фикер йөртү.	агымдагы		

Морфология.		өстендә язма эш.	төшенү. Морфологик законча-лыкларны таный һәм куллана белү.	укытучы белән уку эшчәнлеген оештыруда хезмәттәшлек итү; фикерләү сәләтен үстерү. РУУГ: биремнәрне үтәүнең дөреслеген тикшерү.				
Контроль изложение	1	Тыңлап аңлау	Эчтәлекне аңлап язу. Орфографик, пунктацион һәм сүз тәртибе ягыннан дөрес язу күнекмәләрен булдыру.	ТБУУГ: текстны кыскарту алымнарын белү; текстның төп фикерен формалаштыру; тексттагы һәр абзацка исем бирү; бирелгән текстан төп мәгълүматны аера белү; план төзи белү; кыска текст төзи белү; изложение яза белү. Тәкъдим ителгән текстны язма формада күрсәтә алу; башлангыч текстның темасыннан чыгып, логик бәйләнешне саклый алу. КУУГ: ишетеп аңлау. РУУГ: үз фикерләрен язма формада җиткерә белү һәм дөрес язу, төгәл формалаштыру.	Ирекле фикер йөртү, үз фикереңне дәлилли белергә өйрәнү, үзеңнең сөйләмеңне камилләштерүгә омтылу.	тематик		
9 нчы сыйныфта өйрәнгәннәрне	1	Телдән эш, күнегүләр	“Синтаксис” һәм “Пунктуация”	ТБУУГ: кагыйдә-күрсәтмәләрне истә	Үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү	агымдагы		

кабатлау. “Синтаксис” һәм “Пунктуация” бүлекләрен кабатлау		өстендә язма эш	бүлекләрен кабатлау.	тоту һәм аларга ияреп гамәлләр кылу. КУУГ: татар теленең әдәби тел нормаларын һәм дөрес язу кагыйдәләрен саклау. РУУГ: алган белемнәрне гамәли куллана белү, нәтиҗәләрне формалаштыру; дәреснең проблемасын һәм максатларын формалаштыру, телдән нәтиҗә чыгару.	чикләрен чамалау			
Ел буена үткәннәрне гомумиләштереп кабатлау	1	Телдән эш, күнегүләр өстендә язма эш	“Сүзтезмә, синтаксик анализ, стиль ” төшенчәләрен телдән һәм язма сөйләмдә куллана белү.	ТБУУГ: телне әдәбият, рәсем һәм музыка сәнгате белән бәйләп, сүз сәнгатенең кыйммәтен күрү, матурлыгын тану. КУУГ: тыңлый белү, диалог төзүдә һәм коллектив фикер алышуда катнашу. РУУГ: максатка ирешү юлларын билгеләү.	Үз мөмкинлекләреңне белү-белмәү чикләрен чамалау	агымдагы		

Укыту-методик һәм матди-техник тәэмин ителеш

Укытучы өчен:

1. Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы. Рус телендә гомуми белем бирү оешмаларында “ТУГАН ТЕЛ (ТАТАР ТЕЛЕ)” укыту предметының үрнәк эш программасы (I–XI сыйныфлар) (төзүчеләр: Ф.Ф. Харисов, Ч.М. Харисова, Г.Р. Шакирова), Казан, 2018.
2. Дәреслек: Татар теле: рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 9 нчы с-ф. / Р.К. Сәгъдиева, Э.Х. Кадирова; [рәссамы Хисамова]. — Казан: “Мәгариф-Вакыт” нәшр., 2019. – 143 б.: рәс. б-н.
3. Шәмсетдинова Р.Р. Татар теле: Күнегүләр. Анализ үрнәкләре. Тестлар. — Казан: Татар. кит. нәшр., 2005. — 160 б.
4. Сафиуллина Ф. С. Хәзерге татар әдәби теле. Югары һәм урта уку йортлары өчен дәреслек. — Казан: “Мәгариф” нәшр., 2006.
5. Хәбибуллина З.Н., Нәбиуллина Г.Ш. Диктантлар җыентыгы: Татар урта гомуми белем бирү мәктәбенең 5–11 сыйныфлары өчен:Укытучылар өчен кулланма. — Казан: “Мәгариф” нәшр., 2006.
6. Максимов Н.В. Урта мәктәптә татар теле укыту: Фонетика. Морфология: укытучылар өчен методик кулланма. — Казан: “Мәгариф” нәшрияты, 2004.
7. Сафиуллина Ф.С., Вафина Э.Х. Татар телендә тыныш билгеләре. — Казан: “Мәгариф”, 2005.
8. Хәбибуллина З.Н., Нәбиуллина Г.Ш. Диктантлар җыентыгы: Татар урта гомуми белем бирү мәктәбенең 5–11 сыйныфлары өчен: укытучылар өчен кулланма. — Казан: “Мәгариф” нәшр., 2006.
9. Хәбибуллина З.Н., Гыйләҗев И.Г. Изложениеләр җыентыгы. — Казан: Мәгариф, 1994. — 199 б.

Укучы өчен:

1. Дәреслек: Татар теле: рус телендә төп гомуми белем бирү оешмалары өчен дәреслек (татар телен туган тел буларак өйрәнүче укучылар өчен) 9 нчы с-ф. / Р.К. Сәгъдиева, Э.Х.Кадирова; [рәссамы Хисамова]. — Казан: “Мәгариф-Вакыт” нәшр., 2019. — 143 б.: рәс. б-н.
2. Шәмсетдинова Р.Р. Татар теле: Күнегүләр. Анализ үрнәкләре. Тестлар. — Казан: Татар. кит.нәшр., 2005. — 160 б.

Интернет-ресурслар исемлеге:

http: //gzalilova.narod.ги/
http: //tarkhanova.ги/
http: //belem.ги/
http: //valievalf.ucoz.ги/
http: //lib.tatknigafund.ги/
http://school-collection.edu.ru
http:// suzlek.ru on-line русча сүзлек
http:// tatarile.org.com
http://www.mon.tatar.ru

Календарь-тематик планлаштыруга төзәтмәләр

№	Класс	Дәрес темасы	Программа буенча сәгать саны	Факт буенча сәгать саны	Сәбәбе (нәрсә аркасында кыскартылган, берләштерелгән, арттырылган)

Укучыларның белем, осталык һәм күнекмәләрен бәяләү нормалары

Укучыларның тел һәм сөйләм материалын үзләштерү дәрәҗәсен яки аларның гомуми грамоталылыгын диктант, изложение, сочинение яздырып тикшереп була; сорауларга язма рәвештә җавап алу да уңай нәтиҗә бирә. Сораулар укыган әсәр, аерым текст, рәсем яки караган фильмнар буенча тәкъдим ителә. Бу очракта язма эшнең күләме һәр сыйныфның изложение күләменнән артмый. Укытучы, эшне бәяләгәндә, түбәндәге таләпләрне истә тотарга тиеш: җавапның тулы, төгәл, дөрес булуы, сөйләмнең стилистик яктан камиллеге, орфографик һәм пунктуацион яктан грамоталылыгы.

Сорауларга җавап язуны бәяләү

Барлык сорауларга да дөрес җавап бирелсә, «5» ле куела (1 сөйләм хатасы яки 1 пунктуацион хата булырга мөмкин).

Сорауларга дөрес җавап бирелсә, ләкин 2 сөйләм хатасы, 3 орфографик, 2 пунктуацион хата яки 2 сорауга җавап язганда, төгәлсезлек җибәрелсә, «4» ле куела.

Язма эштә сорауларга җавап бирә белү күнекмәләре сизелсә, 3 сөйләм хатасы, 4 орфографик, 5 пунктуацион хата булса, «3» ле куела.

Җаваплар ның яртысы дөрес булмаса, сөйләм хаталары 3 тән артса, 5 орфографик, 6 пунктуацион хатасы булса, «2» ле куела.

Язма эшләрнең күләме

Сыйныфлар	Эш төре			
	Сочинение	Диктант	Изложение	Барлыгы
9	7(2)	5(2)	2(1)	14 (5)

Искәрмә. *Җәя эчендә контроль характердагы эшләр саны күрсәтелде.*

Татар теле дәресләрендә укытучы укучыларның язу тизлегенә дә игътибар итәргә тиеш. Акрынрак язган укучылар белән аерым эшләргә кирәк. Бу эшне оештыру өчен, сүзләр һәм хәрефләрнең саны түбәндәгечә тәкъдим ителә.

Сүзлек диктантының күләме

9 нчы сыйныф – 30-38 сүз

Сүзлек диктантын бәяләү

1. Пөхтә итеп язылган, хатасы булмаган эшкә «5» ле куела.
2. 1–2 орфографик хаталы эшкә «4» ле куела.
3. 3–4 орфографик хаталы эшкә «3» ле куела.
4. 5 һәм аннан күбрәк хаталы эшкә «2» ле куела.

Диктантларның күләме һәм аларны бәяләү

Диктант - укучының гомуми грамоталылыгын тикшерү өчен уздырыла торган язма эшнең бер төре. Диктантлар өйрәтү һәм контроль төрләргә бүленә.

Өйрәтү диктантлары берничә төрле була: сүзлек диктанты, искәртмәле, аңлатмалы, сайланма, иҗади, күрмә, хәтер, ирекле диктантлар.

1. Орфографик хатасы булмаса, «5» ле куела (1 пунктуацион хата булырга мөмкин).

2. 1 орфографик, 1 пунктуацион хатасы булса, «4» ле куела.

3. 1 орфографик, 2 пунктуацион хатасы булса, «3» ле куела.

4. 5 орфографик, 4–6 пунктуацион хатасы булса, «2» ле куела.

Өйрәтү диктантлары 5–7 нче сыйныфларда ешрак яздырыла.

Контроль диктантның күләме

Сыйныфлар	Сүзләр саны	
	Уку елы башында	Уку елы ахырында
9	110-120	120-125

Контроль диктант текстлары үз эченә өйрәнелгән тема яки темалар буенча орфограмма һәм пунктограммаларны (2-3 очрак) ала. Грамматик биремле диктант булганда, сүз саны кимителә дә ала. Контроль диктантта укучы тарафыннан төзәтүләр күп булса, билге бер баллга төшәргә мөмкин.

Контроль диктантны бәяләү

Билге	Хаталар саны
«5» ле	0/0, 0/2, 1/0 пөхтә эшкә
«4» ле	2-3/3-2
«3» ле	4/4, 3/6
«2» ле	6/5,5/8

Изложение язу

Изложение яздыру өчен, матур әдәбият әсәрләреннән өзекләр, хикәяләр, аерым текстлар алына. Алар эчтәлеге һәм күләме ягыннан тиешле таләпләргә җавап бирергә, тәрбияви максатларны үз эченә алырга һәм бәйләнешле сөйләм күнекмәләрен үстерү, камилләштерү юнәлешендә булырга тиеш. Изложение ярдәмендә укучының тема эчтәлеген ача белү осталыгы, лексик байлыгы, орфография, грамматика, пунктуация өлкәсенә караган грамоталылыгы тикшерелә. Бу вакытта яңа сүзләр һәм тәгъбирләрне аңлатырга, аларны тактага язып куярга кирәк.

Изложение текстының күләме

Сыйныфлар	Уку елы башы		Уку елы ахыры	
	Тексттагы сүзләр саны	Язма күләме	Тексттагы сүзләр саны	Язма күләме
9	350-370	135-140	370-390	140-145

Изложениене бәяләгәндә, фикерләрнең логик эзлеклелегенә, эчтәлекнең тулы, дөрес бирелүенә, язма сөйләм теленең камиллегенә, грамоталы итеп яза алу дәрәҗәсенә игътибар ителә.

Изложение һәм сочинение өчен ике билге куела: беренчесе – эчтәлек һәм сөйләмне дөрес оештыра алуга, икенчесе – грамоталылыкка.

Изложениене бәяләү

1. Тема тулысынча ачылган, эчтәлеге һәм стиль бердәмлеге сакланган эшкә «5» ле куела (1 орфографик, 2 пунктуацион яки 2 грамматик хатасы булырга мөмкин).

2. Текстның эчтәлеге темага, нигездә, туры килсә, фикерне белдерүдә зур булмаган ялгышлар җибәрелсә, 1-2 фактик, 1-2 техник хатасы булса, 2 орфографик, 2-3 пунктуацион, 1 грамматик хатасы булган эшкә «4» ле куела.

3. Язмада эчтәлек эзлекле бирелмәсә, стиль бердәмлеге сакланмаса, 3 фактик, 2-3 техник хатасы булса, 3 орфографик, 4 пунктуацион, 2 грамматик хатасы булган эшкә «3» ле куела.

4. Эзлеклелек, стиль бердәмлеге сакланмаса, язма эш планга туры килмәсә, фактик һәм техник хаталары күп булса, орфографик хаталарның саны 4 тән артса, пунктуацион хаталарның саны 5 тән, грамматик хаталар саны 3 тән артса, «2» ле куела.

Сочинениенең күләме

Иҗади эшнең бер төре буларак, сочинение - укучының язма рәвештә үти торган эше. Ул бәйләнешле сөйләм үстерү күнекмәләре булдыруда зур әһәмияткә ия.

Әдәби (хикәяләү, очерк, истәлек, хат, рецензия һ.б.), әдәби-иҗади, өйрәтү характерындагы, ирекле, рәсемнәр нигезендә үткәрелә торган һәм контроль сочинениеләр була.

Сочинение план нигезендә языла. Ике сәгать дәвамында сыйныфта язылган сочинениенең күләме түбәндәгечә булырга тиеш:

6-7 нче сыйныфларда 1-2 бит.

Сочинениене бәяләү

1. Язманың эчтәлеге темага тулысынча туры килүе, фактик ялгышлары булмаса, бай телдә, образлы итеп язылса, стиль бердәмлеге сакланса, «5» ле куела (1 орфографик яисә 2 пунктуацион хата булырга мөмкин).

2. Язманың эчтәлеге, нигездә, темага туры килсә, хикәяләүдә зур булмаган ялгышлар күзәтелсә, 1-2 фактик хата җибәрелсә, теле бай, стиль ягы камил булып, 2 орфографик, 3 пунктуацион яисә 1-2 сөйләм ялгышы булса, «4»ле куела.

3. Эчтәлекне бирүдә җитди ялгышлар, аерым фактик төгәлсезлекләр булса, хикәяләүдә эзлеклелек югалса, сүзлек байлыгы ярлы булса, стиль бердәмлеге дөрес сакланмаган җөмләләр очраса, 3 орфографик, 4 пунктуацион яисә 3-4 сөйләм хатасы булса, «3» ле куела.

4. Язма темага туры килмичә, фактик төгәлсезлекләр күп булып, план нигезендә язылмаса, сүзлек байлыгы бик ярлы булса, текст кыска һәм бер типтагы җөмләләрдән торып, сүзләр дөрес кулланылмаса, стиль бердәмлеге сакланмаса, 5 орфографик, 8 пунктуацион яисә 4-6 сөйләм хатасы булса, «2» ле куела.

УРТА (ТУЛЫ) ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ МӘКТӘПЛӘРЕНЕҢ
9 нчы сыйныф УКУЧЫЛАРЫ ӨЧЕН
ТУГАН (ТАТАР ТЕЛЕ) ТЕЛДӘН
ЭШ ПРОГРАММАСЫ ТӨЗҮ БУЕНЧА
методик тәкъдимнәр

Техническое редактирование
Гиниятуллина Р. С., Некратова А. В.
Дизайн обложки Шайхутдинова Д.М.
Гарнитура SchoolBook.
Форм.бум. 60х84 1/16. Усл. печ. л. 4,9

Институт развития образования Республики Татарстан
420015, г. Казань, Б. Красная, 68
Тел.:(843)236-65-63 тел./факс (843)236-62-42
E-mail: irort2011@gmail.com

Институт развития образования
Республики Татарстан
420015, Казань, Большая Красная, 68
(843) 236-65-63, 236-62-42
irort2011@gmail.com